

Fréttablað Kennslumiðstöðvar

www.kemst.hi.is

Verkefnavaka

Moodle 2.4

Nýsköpun í kennslu

Mentorakerfi Lagadeildar

Af vendikennslu og Socratívum

Gæðarammi í Moodle

Námskrá KEMST

Þróunarstarf í Stjórn málafræðideild

MOOC

Rafbíll

Háskólakennslufræði

Tækniþjónusta í háskólum

Kennslumálaping

Ritun í námi

Kennsluþróun á háskólastigi—göngum við til góðs?

• Guðrún Geirsdóttir, deildarstjóri KEMST og dósent á MVS

Hér lítur fréttablað Kennslumiðstöðvar Háskóla Íslands haustið 2013 dagsins ljós. Það er von okkar starfsmannanna að það endurspegli það fjölbreytta starf sem fram fer í miðstöðinni. Þótt verkefnin séu af ýmsum toga falla þau öll undir kennsluþróun á háskólastigi. Sérhæfing slíkrar kennsluþróunar er þekkt um allan heim og við flesta háskóla er að finna svipaðar miðstöðvar og okkar sem eiga sér oftast mun lengri þróunarsögu. Viðfangsefnin og verkefnin eru þó samþæring (Goslinge, 2001, Palmer, Holt og Challis, 2011).

Kennslumiðstöð er nú að hefja sitt þrettánda starfsár og því eiginlega að verða unglingur. Bernskuárin hafi liðið hratt og á þessum rúma áratug hafa aðstæður til kennsluþróunar við Háskóla Íslands svo og viðhorf til slíkra starfa breyst talsvert. Það er tilfinning okkar að bæði kennarar og stjórnendur innan háskólans sýni þessum málaflokki meiri áhuga en áður var. Við metum það m.a. út frá vaxandi áhuga kennara á þátttöku í námskeiðum um kennslufræði (sjá grein á bls. 21), auknum skilningi og stuðningi háskólayfirvalda við nám í háskóla-kennslufræði (sjá bls. 24), fjölda umsókna um áhugaverð þróunarverkefni í Kennslumálasjóð svo og öflugu starfi kennslunefnda á fræðasviðum.

Með eflingu skólaþróunar á háskólastigi er eðlilegt að spyrja hvort slík verkefni skili sér í bættri kennslu nemenda. Gera slík verkefni eitthvað gagn? Í áhuga-verðri grein um áhrif kennsluþróunar á gæði náms segja kanadíska fræðikonurnar Amundsen og Wilson (2012) frá tilraunum fræðimanna til að leggja kerfisbundið mat á árangur kennsluþróunarverkefna á háskólastigi. Höfundar þessara yfirlitgreina komast allir að þeirri niðurstöðu að erfitt sé að finna bein tengsl milli kennsluþróunarverkefna og betri námsárangurs nemenda. Þeir benda þó á takmarkanir rannsókna sinna og vandræði við að skilgreina lykilhugtök sem notuð eru í samanburðinum. Í eigin samanburðar-rannsókn velja þær Amundsen og Wilson að fara aðra leið og leitast við að greina einkenni, skipulag og hugmyndir að baki kennsluþróunarverkefnum á háskólastigi fremur en beinan árangur slíkra verkefna. Samkvæmt greiningu þeirra má

fella kennsluþróunarverkefnin sem skoðuð voru í sex meginflokkum. Í fyrstu þrjá flokkana raðast verkefni sem hafa það að meginmarkmiði að þjálfar einhvers konar færni (*skills*) hjá kennurum, þjálfar kennara í einhvers konar verklagi (*method focus*) og svo verkefni sem innleidd eru á stofnanavísu (*institutional focus*), yfirleitt með tilskipunum að ofan. Verkefni þessara þriggja flokka beinast að einhvers konar breyttu atferli kennara sem hugsanlega mætti mæla (t.d. með athugunum í kennslustundum). Í seinni þremur flokkunum er áhersla á ígrundun (*reflection focus*), fræðigreina-bundna kennsluþróun (*discipline focus*) og rannsóknir á kennsluháttum (*action research/inquiry focus*). Sammerkt með kennsluþróunarverkefnum í síðari upptalningunni er áhersla á ferli fremur en afurð. Markmið kennsluþróunar er ekki að kenna eða þjálfar ákveðna leikni eða færni kennara heldur að hvetja þá til að ígrunda og rannsaka gagnrýnið eigin kennslu.

Ef verkefni og viðfangsefni Kennslumiðstöðvar eru skoðuð út frá flokkun Amundsen og Wilson má sjá að þau falla í raun í alla ofangreinda flokka. Í þessu fréttablaði er t.d. að finna lista yfir skipulögð námskeið miðstöðvarinnar í vetur (bls. 16) þar sem yfirleitt er verið að kenna einhvers konar hæfni (t.d. að nota Moodle) eða kennsluaðferðir (t.d. að nota umræðuðferðir í kennslu). Námskeið og vinnustofur um gerð hæfni-viðmiða og vinnuálag eru svo gott dæmi um stofnanabundna innleiðingu kennsluhátta sem skipulagðir voru í kjölfar nýrra laga um háskóla 2008.

Áhersla á ígrundun, greinabundna þróun og rannsóknir í kennslu er hins vegar nýrri af nálinni við Háskóla Íslands en um leið sú áhersla sem við í Kennslumiðstöð teljum mikilvægt að styðja mun betur við. Þessi áhersla endurspeglar t.d. í hugmyndum að baki diplómanámi í kennslufræði fyrir háskólakennara. Ef mikilvægi kennslu og gæðum hennar er haldið á lofti innan háskóla ætti gagnrýnin ígrundun á kennsluháttum svo og rannsóknir í eigin kennslu að falla vel að fræðilegu vinnulagi og fagmennsku háskólakennara.

Merki um greinabundna kennsluþróun er að finna að einhverju

marki innan allra fræðasviða Háskóla Íslands (sjá t.d. bls. 18-19). En betur má ef duga skal og undanfarin misseri höfum við í Kennslumiðstöð lagt ríka áherslu á að sníða vinnustofur og verkefni að þörfum einstakra deilda/fræðasviða og jafnframt hvatt deildir/fræðasvið til að hafa frumkvæði að skipulagi verkefna á sviði kennsluþróunar. Þar hafa kennslunefndir fræðasviða heldur betur reynst góður samstarfsaðili og í fréttablaðinu er að finna kynningu á verkefnum þeirra. Kostir greinabundinnar kennsluþróunar eru m.a. þeir að laga má fræðslu að sérstökum þörfum kennarahópsins, skipuleggja hana í samstarfi við kennara og veita fræðsluna þegar hennar er mest þörf. Það er reynsla okkar að þeim tíma sem kennarahópur innan deilda ver saman í umræður um kennslu er vel varið. Þá hnykkir slíkt skipulag á þeirri starfskenningu okkar að kennsla – og þróun hennar – sé fyrst og fremst sameiginleg ábyrgð deilda/fræðasviða en ekki einstakra kennara.

Um leið og við þökkum öllum þeim áhugasömu kennurum og starfsmönnum sem af rausnarskap deila hér þekkingu sinni og reynslu horfum við bjartsýn til frekara samstarfs um kennsluþróun í vetur.

Heimildir:

Amundsen, C. og Wilson, M. (2012). Are we asking the right questions? A conceptual review of the educational literature in higher education. *Review of educational research*, 1, 90-126.

Gosling, D. (2007). Context and organisation of educational development. Í B. Tomkinson (ritstjóri), *Leading educational change*. SEDA Special 20, október 2007.

Havnes, A. og Stensaker, B. (2006). Educational development centres: From educational to organisational development. *Quality assurance in education*, 14 (1), 7-20.

Palmer, S., Holt, D. og Challis, D. (2011). Strategic leadership of Teaching and Learning Centres: From reality to ideal. *Higher Education Research and Development*, 30 (6), 807-821.

Starfsfólk Kennslumiðstöðvar Háskóla Íslands

Anna Kristín Halldórsdóttir

(annakris@hi.is, s. 525 4220) er verkefnastjóri á Kennslumiðstöð og ber ábyrgð á daglegum rekstri, gæðamálum, leiðbeiningagerð og skönnun og úrvinnslu fjölvalsprófa.

Kristbjörg Olsen

(kriol@hi.is, s. 525 5247) er verkefnastjóri á Kennslumiðstöð. Hún hefur umsjón með Moodle, býr til leiðbeiningar, hannar vefi og veitir notendum aðstoð í Moodle og kennsluvef Uglu.

Elva Björg Einarsdóttir

(elvab@hi.is, s. 525 4292) er verkefnastjóri á Kennslumiðstöð og hefur m.a. umsjón með fræðslustarfi og ritstjórn vefs og fréttablaðs.

Rúnar Sigurðsson

(runarsig@hi.is, s. 525 4447) er verkefnastjóri á Kennslumiðstöð. Hann hefur umsjón með framkvæmd kennslukönnunar HÍ og samstarfsverkefni ríkisháskólanna um blandað nám. Að auki veitir hann aðstoð í Moodle og kennsluvef Uglu og sinnir stuðningi vegna tæknistuddrar kennslu.

Grettir Sigurjónsson

(grettir@hi.is, s. 525 5164) er tæknistjóri á Kennslumiðstöð. Hann sér um kerfisstjórnun og hefur umsjón með fjarfundum og fjarfundabúnaði háskólans auk þess að fylgjast með og kynna nýjungar í kennslubúnaði.

Sigurður Jónsson

(sigjons@hi.is, s. 525 4447, 899 4959) er nýr starfsmaður á Kennslumiðstöð. Hann starfar við ritstuldarvarnir háskóla á Íslandi og samstarfsverkefni opinberu háskólanna um þjónustu við kennslu. Sigurður var áður forstöðumaður Menntasmiðju og tölvumála á Menntavísindasviði Háskóla Íslands. Fyrir sameiningu Kennaraháskóla Íslands og Háskóla Íslands var Sigurður forstöðumaður smiðju og tölvumála Kennaraháskólans. Sigurður lærði íslensku, sagnfræði, sálarfræði og uppeldis- og kennslufræði fyrir starfandi kennara í Háskóla Íslands. Hann kenndi íslensku í Menntaskólanum á Ísafirði 1976-1981. Eftir kennslu sneri hann aftur í Háskóla Íslands til framhaldsnáms í íslenskri málfræði. Síðan hefur hann að mestu unnið að tölvumálum, en safnaði auk þess íslenskum mismælum og lauk M.A.-prófi í íslenskri málfræði.

Guðrún Geirsdóttir

(gudgeirs@hi.is, s. 525 4574) er deildarstjóri Kennslumiðstöðvar og dósent í námskrár- og kennslufræðum á Menntavísindasviði. Hún stýrir faglegu starfi miðstöðvarinnar, hefur umsjón með námsleið í háskólakennslufræði, veitir kennslufræðilega ráðgjöf og kennir ýmis námskeið um kennslufræði.

Gústav K. Gústavsson

(gustav@hi.is, s. 525 5935) er tæknimaður á Kennslumiðstöð en starfsstöð hans er á Menntavísindasviði. Hann hefur umsjón með fjarfundum, leiðbeinir og aðstoðar við upptökur á kennslu og eftirvinnslu og veitir almenna tækniaðstoð vegna kennsluforrita.

Verkefnavaka—*Lange Nacht die aufgeschobene Hausarbeiten*: Rætt við Baldur Sigurðsson um verkefnavöku á Íslandi • Elva Björg Einarsdóttir, verkefnastjóri KEMST

Lange Nacht die aufgeschobene Hausarbeiten er heiti á viðburði sem á íslensku útlæggt sem „Löng nótt hinna frestuðu heimaverkefna“ útskýrir Baldur Sigurðsson, dósent á Menntavísindasviði, forstöðumaður Ritvers MVS og frumkvöðull verkefnavöku á Íslandi. Verkefnavaka er heitið sem viðburðurinn hefur fengið hér á landi.

Hugmyndin að verkefnavöku er fengin frá Þýskalandi, en hún var haldin þar fyrst árið 2010 að frumkvæði ritvers Evrópuháskólans Viadrina í Frankfurt við Oder. Ritver skólans var opið nemendum alla nóttina og þeir gátu sótt einstaklingsráðgjöf hjá starfsmönnum og rætt verkefni sín í skipulögðum vinnustofum. Hugmyndin spurðist fljótt út og þremur árum síðar hafa verið stofnuð alþjóðleg samtök um viðburðinn *The International Long Night Against Procrastination* og hann er haldinn víða um heim fyrsta fimmtudag marsmánaðar ár hvert.

Verkefnavaka var haldin í fyrsta sinn á Íslandi 21. mars sl. *Hvernig þar það til?* Baldur segist hafa heillast af hugmyndinni og ákveðið að ræða hana óformlega til að kanna hljómgrunn. Undirtektir voru góðar og hafist var handa við undirbúning vökkunar í byrjun

Bókasafni MVS, Stúdentaráði og stúdentafélögum og Kennslumiðstöð. Að framkvæmdinni komu auk þess kennarar af Hugvísindasviði, Menntavísindasviði og Verkfræði- og náttúruvísindasviði, forseti Menntavísindasviðs, forstöðumaður Menntasmiðju á Menntavísindasviði og ritunnarráðgjafar ritvers á Menntavísindasviði.

Í auglýsingu um viðburðinn segir að verkefnavaka sé viðleitni háskólans til að koma til móts við nemendur sem haldnir

inginn og hvatninguna af því að vera með öðrum. Margir nemendur upplifa mikla einsemd í verkefnavinnu, sérstaklega í lokaverkefnum. Verkefnavaka er frá upphafi hugsuð sem tækifæri til þess að komast út úr þeirri einsemd. Í öðru lagi er markmið verkefnavöku að vekja athygli á því hvað verkefnavinna er mikilvægur hluti af námi nemenda og hve erfiðleikar við verkefnavinnu er algeng ástæða brottfalls úr skóla. Þriðja markmið vökkunar tengist öðru markmiðinu beint, en það er að benda á leiðir til lausna. Það eru ýmis ráð til að bregðast við vandanum: Skólinn hefur sérfræðiþekkingu og starfsmenn til að hjálpa nemendum í gegnum námið. Þar má nefna Náms- og starfsráðgjöf og ritverið sem eru að vinna að sama marki en á ólíkum sviðum. Baldur bendir á að aðstoð við verkefnavinnu geti haft áhrif á framgang nemenda í námi og dregið úr brotthvarfi þeirra. Nemendur sem koma úr framhaldsskóla eru vanir meiri eftirfylgni með verkefnavinnu og eiga sumir hverjir erfitt með að axla aukna ábyrgð á eigin námi. Í þeim tilfellum getur þjónusta eins og ritvers og Náms- og starfsráðgjafar aðstoðað nemendur yfir erfiðasta hjallann og hjálpað þeim að taka þá stefnu sem þeir þurfa til að ná

„...mikilvægast er að við náum að vinna gegn því böli sem frestunarpesl og ritkvíði veldur þeim sem aldrei ljúka námi þrátt fyrir góðan ásetning og mikla hæfileika.“

árs með góðum stuðningi starfsfólks Háskóla Íslands, ekki síst Jónínu Ólafsdóttur Kárdal í Náms- og starfsráðgjöf og Gunnhildar Björnsdóttur forstöðumanns bókasafns Menntavísindasviðs svo og nemenda skólans. Í starfshópi sem stofnaður var um viðburðinn áttu sæti auk formanns kennslunefndar Hugvísindasviðs, aðilar frá Náms- og starfsráðgjöf, ritveri MVS, kennsluráði MVS,

eru frestunarpesl og prófkvíða til að hjálpa þeim að ljúka verkefnum af hvaða tagi sem þau kunna að vera. Baldur segir markmið verkefnavöku vera þrennskonar: Í fyrsta lagi að skapa tækifæri fyrir stúdentu til að koma á óhefðbundnum tíma og fá alla þá þjónustu sem þeir þurfa til að vinna að verkefnum sínum þ.e. þjónustu skólans (bókasafns og ritvers), en líka stuðn-

að landi.

Verkefnavakan var haldin í húsnáynnum Menntavísindasviðs í Stakka-hlíð. Við setningu vökkunar ræddu nemendur og starfsfólk HÍ um vandann við frestunarpeslina og hvaða ráð væru til úrbóta. Fyrst og fremst var áherslan á að nemendur fengju tíma til að vinna að verkefnum sínum í ró og næði og með aðstoð kennara og starfsfólks skólans ef

þeir þyrftu á því að halda. Formleg dag-skrá með fræðslufundum í Smiðju bauð m.a. upp á fræðslu og aðstoð í EndNote og Turnitin-forritinu. Náms- og starfs-ráðgjöf var til taks fyrir nemendur og ritverið og bókasafnið voru opin til mið-nættis. Kennarar af Hugvísindasviði, Menntavísindasviði og Verkfræði- og náttúruvísindasviði voru til taks og ræddu og ráðlögðu nemendum um skrif á fræðasviði þeirra. Í kvöldmatarhléi buðu nemendur í starfstengdu diplóma-námi fyrir fólk með þroskahömlun upp á veitingar; pitsusneiðar, samlokur, drykki og nammi. Sýnd var stuttmynd eftir stúdenta á leiklistarkjörsviði í kennara-deild um feril leikstjórans Ágústu Skúla-dóttur og Melkorka E. Freysteinsdóttir sýng nokkur sígild jazzlög við undirleik

Árna Ísleifs. Á vökunni var efnt til ljóða- og örsagnasamkeppni og tóku stúdentar og starfsfólk vel við sér og bárust 35 ljóð og örsögur. Má segja að þetta sýni hversu mikil sköpunargleði og jákvæðni ríkti. Veitt voru verðlaun fyrir bestu frammistöðuna að mati dómnefndar.

Baldur er ánægður með hvernig til tókst. Áttatíu manns af ýmsum fræðasviðum tóku þátt í verkefnavökunni og hreyfing var á fólki. Sumir voru komnir til að renna ritgerðum sínum í gegnum Turnitin og fræðast frekar um það forrit, fá aðstoð við uppsetningu og stíl, ræða skrif á sínu fræðasviði eða bara vera með í stemningunni og vinna í verkefnum sínum. Ágætis þátttaka var á málstofum t.a.m. nýttu margir sér *Sambland fræðilegra og skapandi þátta* þar sem

Melkorka E. Freysteinsdóttir og Ingibjörg Ýr Pálmadóttir ritunarráðgjafar sáu um að losa um ritstíflu.

Baldur segir það vera samdóma álit þeirra sem að verkefnavöku stóðu að stemningin hafi verið notaleg og góður andi skapast. Þeir sem komu að verkefnavökunni voru tilbúnir að stíga út fyrir hefðbundið hlutverk sitt sem kennarar til að aðstoða nemendur.

Verkefnavakan er vonandi komin til að vera segir Baldur og bendir á að góðir hlutir gerast hægt.

FRÉTTIR AF FRÆÐASVIÐUM HÁSKÓLA ÍSLANDS

HÁSKÓLI ÍSLANDS VERKFRÆÐI- OG NÁTTÚRUVÍSINDASVIÐ

Kennslunefnd Verkfræði- og náttúruvísindasviðs veturinn 2012-13

Kennslunefnd VON fundaði yfirleitt á tveggja vikna fresti síðasta vetur. Á fundunum var fjallað um þau mál sem voru efst á baugi á hverjum tíma auk þess sem afgreidd voru ýmis erindi frá stjórn sviðsins. Meðal erinda sem nefndin fjallaði um var brottfall nemenda á sviðinu og helstu ástæður þess. Þá var einnig rætt um kosti og galla lotukennslu, en lotukennsla hefur verið reynd í BS-námi í líffræði á undanförunum misserum. Nefndin sendi frá sér minnis-

blöð með hugmyndum og tillögum til umfjöllunar í stjórn sviðsins.

Eitt af þeim verkefnum sem nefndin tók upp og framkvæmdi í fyrsta sinn í byrjun september 2012 var stutt námskeið um kennslu-fræði fyrir dæmatíma-

kennara sviðsins. Flestir dæmatíma-kennarar sviðsins eru eldri BS-nemendur eða meistaranemar og oft er þetta frumraun þeirra í kennarahlutverkinu. Námskeiðið var í tveimur hlutum og sá Guðrún Geirsdóttir deildarstjóri Kennslumiðstöðvar um skipulagningu og kennslu þess. Í fyrri hluta námskeiðsins var farið yfir ýmsar aðferðir við kennslu og hlutverk kennarans. Í síðari hluta námskeiðsins var kennsla dæmatímakennaranna tekin upp á myndband. Myndbandið var síðan skoðað og frammistaða kennaranna gagnrýnd á uppbyggilegan hátt. Um 30 dæmatímakennarar tóku þátt og lýstu

þeir yfir mikilli ánægju með námskeiðið.

Annað af verkefnum nefndarinnar var að samræma inntökuskilyrði á námsbrautir sviðsins við svokölluð hæfniprep sem skilgreind eru í nýrri aðalnámskrá framhaldsskóla. Kennslumálanefnd HÍ bað Verkfræði- og náttúruvísindasvið um að ríða á vaðið við þessa samræmingu en síðan munu önnur svið HÍ þurfa að framkvæma svipaða vinnu. Í aðalnámskránni eru skilgreind 3-4 hæfniprep fyrir íslensku, stærðfræði og ensku. Fyrir hvert hæfniprep í kjarnagreinunum þremur er skilgreind sú þekking, leikni og hæfni sem einkennir hvert þrep. Kennslunefnd VON útbjó skjal sem tiltekur hvaða hæfniprepa er krafist eða ráðlögð fyrir hverja námsbraut á sviðinu. Stjórn sviðsins hefur síðan samþykkt þessi skilyrði og munu þau gilda fyrir næsta kennsluár.

Hjálmtýr Hjálmtýsson, formaður kennslunefndar VON

Nýsköpun í kennslu • Kristín Ingólfssdóttir, rektor Háskóla Íslands

Þróun rafrænnar miðlunar og samskiptatækni hafa leitt til framfara í kennslu og rannsóknum í öllum fræðigreinum innan Háskóla Íslands. Tækifæri hafa skapast til að sinna þekkingarleit og rannsóknum með leiðum sem áður voru óhugsandi. Breytingar í málefnum kennslu endurspeglast meðal annars í námsefnisgerð, aðgengi að upplýsingum og námsgögnum, vefumsjónarkerfum námskeiða, samskiptaformi kennara og nemenda og þróun fjölbreyttra kennsluhátta, svo sem fjarkennslu, vendikennslu o.fl.

Mikill áhugi er augljóslega á þróun nýrra kennsluhátta hjá kennurum og stúdendum við Háskóla Íslands. Þetta sést meðal annars í þátttöku kennara í námskeiðum Kennslumiðstöðvar og á þeim fjölda umsókna sem berast í Kennslumálasjóð vegna námsefnisgerðar og þróunar nýrra kennsluaðferða. Þá má nefna aukna þátttöku stúdenta í kennslukönnunum, mótun kennslustefnu á fræðasviðunum og málþing sem kennslumálanefnd, gæðanefnd, Stúdentaráð og Kennslumiðstöð hafa staðið sameiginlega að undanfarin tvö ár.

Vefstudd kennsla hefur verið notuð með ýmsum hætti innan skólans, í sumum tilfellum í samstarfi við erlenda háskóla. Þá hafa kennsluforrit verið þróuð, til að mynda *Tutor-web* (www.tutor-web.net) sem Gunnar Stefánsson prófessor hefur þróað til kennslu í tölfraði. Námsefnið er öllum opið án endurgjalds, og hefur verið notað við kennslu í Háskóla Íslands og í Kenya. Námið er einstaklingsmiðað og nemendur hvattir til að tileinka sér grunnatriði og ná góðri einkunn áður en þeir fara yfir á næsta stig. Annað dæmi um vefstudda kennslu sem þróuð hefur verið innan skólans er *Icelandic Online* (www.icelandiconline.is), sem er forrit með opnum vefaðgangi fyrir íslenskukennslu og notað af yfir 100 þúsund nemendum víðs vegar um heim. Það hóf göngu sína í ágúst 2004. Námsfnisgerð hefur farið fram við Hugvísindasvið Háskóla Íslands undir forystu Birnu Arnbjörnsdóttur

prófessors í samstarfi við fjölmarga aðra kennara og fræðimenn á Íslandi og erlendis. Unnið er að frekari tækniþróun *Tutor-web* og *Icelandic Online* forritanna þannig að þau verði aðgengileg til notkunar í snjallsímum og spjaldtölvum.

Opin netnámskeið (MOOCs) erlendra háskóla

Á árinu 2012 var kynnt til sögunnar ný tegund af opnum vefnámskeiðum í Bandaríkjunum sem kölluð eru *Massive Open Online Courses*, eða *MOOCs* í daglegu tali. Aðalbreytingin frá vefnámskeiðum sem áður hafa verið í boði er að háskólar mynda með sér samstarfsnet, oftast með þátttöku sprotafyrirtækja, og bjóða opinn aðgang að vefnámskeiðum. Nemendur hvar sem er í heiminum geta skráð sig í námskeiðin sér að kostnaðarlausu, fengið verkefni til að leysa ásamt endurgjöf, skráð sig til prófs og fengið viðurkenningarskjal. Flestir af fremstu háskólum í Bandaríkjunum bjóða nú upp á námsefni af þessu tagi og svipuð þróun er hafin í Evrópu og annars staðar í heiminum.

Sem dæmi um samstarfsnet sem bjóða MOOC-námskeið má nefna *edX* sem hóf starfsemi í ársbyrjun 2012 með samstarfi MIT, Harvard og Berkeley háskólanna. Í dag eru samstarfsskólarnir í *edX* orðnir 26 í öllum heimsálfum. *Coursera* samstarfsnetið var stofnað í tengslum við Stanford háskóla í apríl 2012 með þátttöku 33 háskóla en nú eru þeir orðnir 81 talsins. Af öðrum samstarfsnetum má nefna *Udacity* í Bandaríkjunum, *FutureLearn* í Bretlandi og *Open Course-world* í Þýskalandi.

Hvernig nýta háskólar MOOC-námskeið?

Þróunin á rúmu einu ári hefur þannig verið hröð og nemendur sem skráð hafa sig til þátttöku í MOOC-námskeiðum skipta milljónum. Margir háskólar nýta þessa þróun með því að bjóða eigin MOOC-námskeið í völdum greinum í opnum aðgangi. Mikill kostnaður fylgir hins vegar þróun, framleiðslu og rekstri vandaðra MOOC-námskeiða þar sem nemendur skipta þúsundum eða jafnvel tugþúsundum. Því þarf bæði að tryggja nægilega öflugan netþjón og annan tæknibúnað til að geta annað slíku

álagi og öflugt teymi kennara til að annast námsmat og veita nemendum endurgjöf.

Háskólar nýta hins vegar framboð MOOC-námskeiða frá öðrum háskólum með ýmsum hætti til að auðga nám og kennslu. MOOC-námskeið frá öðrum háskólum eru felld inn í námsefni og kennslu þannig að hefðbundnar kennslustundir nýtist með nýjum hætti. Nemendum er til að mynda sett fyrir að tileinka sér undirstöðupætti í völdum MOOC-námskeiðum og kennarar nýta síðan

kennslustundirnar til að dýpka skilning, svara spurningum, reikna dæmi og veita innsýn í hagnýtingu námsefnis. Þannig geta kennslustundir nýst til að kveikja áhuga nemenda með nýjum hætti og meiri tími gefist til þjálfunar í rökhugsun og vísindalegum vinnubrögðum.

Margir kennarar líta á þetta jafnframt sem tækifæri til að efla einstaklingsmiðaða kennslu og fylgjast betur með árangri nemenda áður en kemur að próflokum, þegar of seint er að bregðast við. Þá hafa kennarar skýrt frá þeim fjölbreytileika sem skapast þegar nemendur alls staðar að úr heiminum sækja sama námskeið og taka þátt í umræðum. Ljóst er að skipulögð notkun MOOC-námskeiða annarra háskóla kallar á yfirgripsmikla endurskoðun kennsluhátta hjá viðkomandi kennara og mikla vinnu.

Auk ofangreindra leiða hafa háskólar nýtt MOOC-námskeið við endurmenntun og til að auka þekkingarstig í tilteknum greinum í samfélaginu. Við University of Wisconsin hafa MOOC-námskeið til að mynda verið notuð til að efla stærðfræðipækkingu almennings á öllum aldri. Með netnámskeiðum opnast jafnframt ný tækifæri til samstarfs á milli háskóla.

Enn er margt óljóst varðandi framhaldið, meðal annars fjármögnun MOOC-námskeiða til lengri tíma, gæðamat, menntunarfræðilegt gildi, mat á námskeiðum milli háskóla og árangur nemenda. Spurningar um áhrif á tungumál önnur en ensku eru áleitnar. Þótt flestir séu sammála um mikilvægi félagslífs og samskipta nemenda og kennara meðan á háskólanámi stendur, telja ýmsir að í framtíðinni verði hægt að taka heilar gráður byggðar á opnum netnámskeiðum. Þannig muni stúdentar geta hannað eigið háskólanám með því að velja saman vefnámskeið hjá bestu kennurunum, hvar í heimi sem er.

Hvernig sem áframhaldandi þróun MOOC-námskeiða verður, er vert að fagna þeirri frjóu umræðu sem skapast hefur með tilkomu þeirra um kennslu og kennsluhætti, hvernig megi auka gæði og miða betur við einstaklingsþarfir. Þá hefur þessi umræða orðið hvati að nýjum rannsóknum um hvernig stúdentar meðtaka og upplifa menntun.

Nýir kennsluhættir og Háskóli Íslands

Mikilvægt er fyrir Háskóla Íslands að skilgreina með hvaða hætti tækniþróun geti leitt til betri og frjórri kennsluhátta, og nýta þau tækifæri sem skapast. Jafn-

framt er brýnt að meta áhrif vefstuddrar kennslu erlendra háskóla á íslenskt mál og með hvaða hætti háskólinn og samfélagið geti eflt málrækt og íslenska tungu, og styrkt íslenska máltækni.

Háskólaráð Háskóla Íslands skipaði starfshóp síðastliðið haust til að meta áhrif þróunar vefstuddrar kennslu á háskólastarfið og með hvaða hætti skólinn geti sem best brugðist við og nýtt sér þá möguleika sem upplýsingatæknin skapar. Hjálmtýr Hafsteinsson dósent í tölvunarfræði veitti hópnum formennsku en hópurinn skilaði skýrslu sem lögð var fyrir háskólaráð í júní sl. (www.hi.is/adalvefur/haskolaradsfundur_13_juni_2013). Háskólaráð skipaði í framhaldi verkefnisstjórn til að fylgja málinu eftir undir forystu Hjálmtýs en með honum starfa Guðrún Geirsdóttir, dósent og deildarstjóri Kennslumiðstöðvar, og Róbert H. Haraldsson, prófessor og formaður kennslumálanefndar háskólaráðs. Háskóli Íslands mun þannig kappkosta að fylgjast vel með þróun sem geti leitt til betri og frjórri kennsluhátta auk þess að taka leiðandi þátt í stefnumótun evrópskra háskóla í þessum efnum.

FRÉTTIR AF FRÆÐASVIÐUM HÁSKÓLA ÍSLANDS

HÁSKÓLI ÍSLANDS MENNTAVÍSINDASVIÐ

Fastir fundir voru haldnir reglulega yfir vetrartímann. Auk umræðna um nám og kennslu á sviðinu sinnti kennsluráð ýmsum verkefnum. Í ágúst 2012 var haldinn sérstakur starfsdagur um kennslu þar sem tekin voru upp mál-efni í framhaldi af kennsluþingi sem haldið var í júní. Kennarahópnum var skipt í þrjá hópa sem settu fram tillögu um það sem betur mætti fara. Unnið hefur verið með þær tillögur en því

verki er engan veginn lokið. Í framhaldi af þessum tillögum var m.a. skipaður stuðningshópur kennara þ.e. lítil hópur kennara, sem hafa verið að prófa sig áfram með ýmsa þætti samkennslu og er til taks fyrir kennara um ráðgjöf. Enn fremur var óskað eftir námskeiði fyrir leiðbeinendur doktorsnema og var það haldið í janúar 2013 í samvinnu við doktorsráðið og breskur leiðbeinandi fenginn til kennslu.

Formaður starfaði í undirbúningsnefnd fyrir verkefnavöku sem haldin var að tilhlutan ritvers fyrir allan háskólann.

Áfram var haldið með *Nestisspjall* sem eru óformlegir spjallfundir í hádegi þar sem kennarar sviðsins leiða og kynna nýjungar í kennslu sem þeir

eru að fást við. Meðal efnis sl. vetur voru leiðsögn með bakkalárverkefnum, um vinnustundir nemenda skv. ECTS-kerfinu og um samkennslu stað- og fjarnáms sem segja má að sé kennslufræðilegt meginverkefni sviðsins.

Guðrún Geirsdóttir var með kynningarfund fyrir MVS um jafningjamat og sjálfsmat. Auk þess stóð kennsluráð í samstarfi við ritver fyrir umræðufundi um leiðsögn með meistaranemum en þeim mun nú fjölga mjög vegna lengingar kennaranámsins og um leið þeim kennurum sem þurfa að leiðbeina meistaranemum.

Hafðís Ingvarsdóttir, formaður kennsluráðs MVS

Mentoraverkefni Lagadeildar Háskóla Íslands

• Alma Möller, deildarstjóri Lagadeildar

Á hverju hausti hefja 220-300 nýir nemendur nám við Lagadeild HÍ. Nýnemar eru oft svolítið týndir fyrstu vikurnar í nýjum skóla og þurfa svör og leiðbeiningar um smátt sem stórt. Þar kemur til kasta mentora deildarinnar.

Félagsráðgjafardeild var fyrst deild á Félagsvísindasviði til að taka upp mentoraverkefnið haustið 2009. Ári seinna, haustið 2010 innleiddu Stjórn málafræðideild og Lagadeild þetta verkefni og Viðskiptafræðideild byrjaði að einhverju leyti með mentorastarf fyrir nýnema í janúar sl. Aðrar deildir Félagsvísindasviðs eru með mentoraverkefni í undirbúningi.

Tilgangurinn með mentoraverkefninu

Aðaltilgangur mentoraverkefnisins er að auðvelda nýnemum að aðlagast lífinu og náminu í háskólanum og að þeir eigi sér félag úr hópi eldri nemenda sem aðstoðar þá við að fóta sig í nýju umhverfi. Hlutverk mentora er að vísa á þá þjónustu sem í boði er t.d. hjá Náms og starfsráðgjöf HÍ og að svara spurningum sem vakna varðandi námið og skólann.

Þá eru mentorar mjög mikilvægir tengiliðir nýnema við félagslífið innan deildanna og hafa nýnemar Lagadeildar

hópanna og var kvartað yfir þjónustuleysi í hópum þar sem „þjónustustigið“ var lægra. Við hvetjum mentorana frekar til að miðla af reynslu sinni, segja hvaða námstækni hafi reynst þeim vel og síðan í framhaldinu benda á þau námskeið, fræðslu og þjónustu sem í boði er í skólanum t.d. varðandi námstækni og prófaundirbúning. Lögð er mikil áhersla á

að mentorar gæti þess að veita nýnemum ávallt réttar upplýsingar og leita réttara svara hjá deildarskrifstofu hafi þeir þær ekki haldbærar sjálfir.

náminu. Ráðinn er einn yfirmmentor sem sér um að halda utan um starfið yfir veturinn og er tengiliður við skrifstofu deildarinnar. Í vikunni fyrir upphaf kennslu á haustmisseri eru mentorar kallaðir á fund og þeim gerð grein fyrir skyldum og ábyrgð mentora og undirrita yfirlýsingu um trúnað við nemendur. Mentorar hitta síðan nýnemahópinn sinn í fyrsta sinn eftir nýnema fundinn sem haldinn er fyrir upphaf kennslu. Þeir ganga með þeim um háskólasvæðið og kynna þeim aðstæður í byggingum skólans.

Mentorar Lagadeildar hafa notað það fyrirkomulag að stofna hver um sig lokaðan facebook-hóp og þar fara dagleg samskipti við nemendur fram. Mentorarnir boða sinn hóp á fund strax í fyrstu eða annarri viku kennslu og síðan aftur fyrir misserisprófin í lok nóvember. Oftast er einnig haldinn fundur á miðju misseri eða eftir þörfum. Allt er þetta gert til að viðhalda persónulegum tengslum við nýnema. Deildarstjóri sendir yfirmentorum upplýsingar og tilkynningar sem koma þarf á framfæri við nýnema. Dæmi um þær eru dagsetningar vegna skráninga o.fl. Þessar tilkynningar sem sendar eru frá mentor inn í lítinn hóp nemenda tynast síður en

„Aðaltilgangur verkefnisins er að auðvelda nýnemum að aðlagast lífinu og náminu í háskólanum og að þeir eigi sér félag úr hópi eldri nemenda sem aðstoðar þá við að fóta sig í nýju umhverfi.“

nefnt það sem mikinn kost að þekkja a.m.k. eitt andlit í félagslífi Orators.

Hvað á mentor að gera og hvað á hann ekki að gera?

Lögð hefur verið áhersla á það við mentora að varast að ofþjónusta skjólstæðinga sína. Í fyrsta mentorahópnum í Lagadeildinni voru nokkrir afar metnaðarfullir einstaklingar sem tóku hlutverk sitt mjög alvarlega og fóru þeir að kenna skjólstæðingum sínum *Mind Manager*, glósutækni og að vinna raunhæf verkefni. Það fréttist fljótlega milli

Mentoraverkefnið í Lagadeild

Fyrsta misserið í laganámi er hlaðið mikilli spennu hjá nýnemum deildarinnar. Mikið fall er í námskeiðunum *Inngangur að lögræði* og *Almenn lögræði* og má segja að nýnemar séu frá fyrsta degi farnir að spá í og spyrja um fyrirkomulag prófanna. Það eru því oft fyrstu spurningarnar sem mentorar Lagadeildar fá.

Um miðjan ágúst auglýsir deildarskrifstofa eftir mentorum úr hópi nemenda á þriðja til fimmta ári í laga-

þær sem sendar eru í fjöldapósti.

Reynsla okkar í Lagadeildinni er sú að eftir áramótin minnkar þörfin fyrir þjónustu mentora. Nemendur fá þó áfram ýmsar orðsendingar og áminningar frá skrifstofunni í gegnum þá. Mentorar eru þó hvattir til að viðhalda sambandinu með því að minna á sig reglulega og halda öllum boðleiðum opnum. Mentorar eiga að halda a.m.k. einn fund með nemendum á vormisseri, eða eftir þörfum.

Í lok kennsluársins fá mentorar viðurkenningarskjal fyrir þátttöku sína og einnig er nýfarið að skjala staðfestingu á mentorastarfi inn á skirteinisviðauka (*diploma supplement*) við brautskráningu.

Niðurstöður – ávinningur

Nýnemum er að sjálfsögðu í sjálfsvald sett hvort og hversu mikið þeir leita til og nýta sér mentorinn sinn. Við hvetjum þó nýnema til að taka þátt í verkefninu, því þetta er mjög góð leið til að kynna samnemendum og til að leita í reynslubrunn eldri nemenda. Þeir hafa allt að

græða og engu að tapa.

Við áætluðum að u.þ.b. 60-70% nýnema Lagadeildar nýti sér mentorana í upphafi haustmisseris og að um helmingur sé virkur allt misserið. Að mati mentoranna hefur facebook verið besta leiðin til að viðhalda sambandi við nemendur. Innan hópanna hafa í mörgum tilfellum myndast virkir les-hópar.

Við á skrifstofu Lagadeildar merkjum að fyrirsprungnum frá nýnemum hefur fækkað eftir að mentoraverkefnið var tekið upp, einkum spurningum um

„smáatriði“ sem engu að síður eru stór í huga nýnema, og þessi erindi hefðu lent inn á okkar borði í formi tölvupósts eða símtals. Margir eldri nemenda Lagadeildar hafa lýst því yfir að þeir hefðu kosið að eiga möguleika á mentor þegar þeir hófu sitt laganám. Mentoraverkefnið er í stöðugri þróun og verður lagað að þeim tillögum sem fram koma um endurbætur. Það er sameiginleg niðurstaða okkar í stjórnsýslu Félagsvísindasviðs að mentoraverkefnið sé bæði nýnemum til gagns og létti störf starfsmanna í stjórnsýslu deildanna.

FRÉTTIR AF FRÆÐASVIÐUM HÁSKÓLA ÍSLANDS

HÁSKÓLI ÍSLANDS FÉLAGSVÍSINDASVIÐ

Viðfangsefni kennslunefndar Félagsvísindasviðs veturinn 2012-2013 hafa verið fjölbreytt. Skipt var um takt í starfi hennar því vorið 2012 var kennslustefna fyrir sviðið í heild samþykkt. Unnið var í samræmi við framkvæmdaáætlun sem fylgdi stefnunni og lögð áhersla á að þróa samráðsvettvang um málefni kennslu á sviðinu og auka fræðslu.

Í stefnunni er stefnt að *fjölbreyttum kennsluháttum og fram-sæknu námi* með því að efla samvinnu, samráð og stuðningskerfi tengd kennslu. Haldinn var samráðsfundur með formanni kennslumálanefndar HÍ og gæðastjóra um gerð stefnu í deildum og samhæfingu við heildarstefnu, sviðsstefnu og gæðaúttektir. Til að aðstoða námsleiðir við innleiðingu hæfniviðmiða og samræmingar á vinnuálagi nemenda voru haldin námskeið í samstarfi við Kennslumiðstöð og deildir um gerð hæfniviðmiða og leiðir til að meta vinnu nemenda í ECTS

-kerfi. Nokkur námskeið hafa verið haldin á vegum sviðsins í notkun Turnitin-forrits til varnar ritstuldi og unnið hefur verið að verklagsreglum um viðbrögð við skorti á ráðvöndni í námi. Sviðsforseti hefur ásamt fulltrúum úr sviðsstjórn unnið að samræmdu kerfi við mat á vinnu kennara sem tekur tillit til þarfa fjölmennra námskeiða. Í samræmi við tillögu fulltrúa FVS í kennslumálanefnd háskólaráðs hefur verið stofnaður víðtækur samráðsvettvangur um vettvangsnám. Þrýst var á um mótun heildarstefnu um nýtingu upplýsingatækni, fjarnám og aðgengi í kennslumálanefnd. Sviðsstjórn hefur samþykkt að styrkjum til sex nýrra lektorsstarfa verði úthlutað úr Aldarafmællissjóði. Námskeið á sviðinu eru almennt mjög fjölmenn sem takmarkar að einhverju leyti möguleika á bættum kennsluháttum. Umræða um þetta atriði hefur verið nokkuð plássfrek á sviðinu og mun verða það áfram.

Til að auka *sambættingu kennslu og rannsókna* hefur verið unnið að auknu samstarfi í aðferðafræðikennslu. Samstarfshópur var settur á laggrinnar sem er að fara yfir framboð námskeiða í aðferðafræði með bættu kennslu í huga. Eitt af meginmarkmiðum stefnunnar er að auka *þátttöku, ástundun og ábyrgð nemenda í námi*. Byrjað var á að efla samráð við nemendur. Sviðsforseti hélt

fund með formönnum nemendafélaga þar sem samstarf og sameiginlegar áherslur voru ræddar. Upplýsingar frá nemendum úr sjálfsmatsskýrslum deilda hafa verið vel nýttar til að bæta innra starfs deilda. Farið var yfir skipulag og móttöku nýnema og hún samræmd á FVS. Unnið er að innleiðingu mentorakerfis og vinnulagsnámskeið eru í skoðun í deildum sviðsins. Lögð var áhersla á að gera upplýsingar til nemenda sem aðgengilegastar. Stjórnsýsla vinnur að bættu verklagi við upplýsingagjöf um námsframvindu og eftirlit með námstíma nemenda.

Árangur í kennslu byggir fyrst og fremst á góðri þekkingu kennara, samráði og endurmenntun. Stjórn FVS ákvað að allir fastráðnir kennarar geti fengið kennsluafslátt og styrk til að sækja formlegt nám í kennslufræði háskóla. Þróun vettvangs um fræðslu í samráði við Kennslumiðstöð og deildir ásamt aukinni samvinnu og sjálfsmati deilda eru mikilvæg skref í átt að auknum árangri í kennslu.

Sif Einarsdóttir, formaður kennslunefndar FVS, og Kolbrún Eggertsdóttir kennslustjóri

Af vendikennslu og socratívum

• Guðrún Geirsdóttir, deildarstjóri KEMST og dósent á MVS

Það er kaldur mánudagsmorgunnur í febrúar en í stofu HT-100 er bjart og hlýtt. Nemendur í LAN203G Tölfræði og STÆ209G Tölfræði og gagnavinnsla eru að finna sér sæti og tala saman í lágum hljóðum og upp við púltið

stendur kennarinn, Anna Helga Jónsdóttir, aðjúnkt í tölfræði og doktorsnemandi við Verkfræði- og náttúruvísindasvið Háskóla Íslands.

eru, eins og Anna Helga, þátttakendur í námskeiði í kennslufræði fyrir háskólakennara og hafa það verkefni að fylgjast með kennslu hennar og veita endurgjöf.

Kennsluaðferðirnar sem ég er komin til að sjá Önnu Helgu beita eru annars vegar s.k. vendikennsla (*flip teaching*) og hins vegar kennsla með kennsluforritinu *Socrative* sem kennarar víða um heim hafa nýtt sér til kennslu í stórum hópum (sjá: Socrative.com).

Vendikennsla (líka nefnd spegluð kennsla) er aðferð sem hefur verið að ryðja sér til rúms síðasta áratuginn og er sögð upprunnin frá tveimur bandarískum kennurum þeim Jonathan Bergmann og Aaron Sams (2012). Annar þeirra, Jonathan Bergmann, mætti til Íslands í vor og kynnti aðferðina á fjölmennu námskeiði að Ásbrú en hjá Keili hafa þessir kennsluhættir verið innleiddir kerfisbundið (sjá <http://www.keilir.net/haskolabru/nam/um-haskolabru/speglud-kennsla>). Vendikennsla felst í stuttu máli í vendingu á hefðbundinni kennslu á þann hátt að fyrirlestrar eða kynningar kennara sem venjulega eru fluttar í kennslustofum eru færðar á vef og

reynt þessa kennsluaðferð í vetur og tekið upp stutta fyrirlestra um ýmis hugtök og viðfangsefni tölfræðinnar og sett á námskeiðsvef. Fyrirlestrarir eru aðgengilegir nemendum hvenær sem er og kennari getur fylgst með umferð nemenda um fyrirlestraskrána. Nemendur í námskeiðinu sem sögðu frá reynslu sinni af vendikennslu á ráðstefnunni *Ræðum saman um gæði náms og kennslu* voru himinlifandi yfir þessu skipulagi og lýstu því hvernig þeir horfa aftur og aftur á fyrirlesturinn, stoppa á erfiðum köflum, glugga í kennslubækur jafnhliða áhorfi og hringja í vini ef á þarf að halda. Þessi hluti vendikennslu reynist háskólakennurum yfirleitt fremur auðveldur enda flestir alvanir fyrirlestrahaldi. Reyndar eru fyrirlestrarir yfirleitt á netinu mun knappari en hefðbundnir fyrirlestrar og efni þeirra afmarkaðra en þá geta kennarar tekið upp hvar sem er og nýtt ýmis forrit til upptöku og vistunar.

En hvað á þá að gera í sjálfum kennslustundunum? Í stórum nemendahópum eins og 130 nemendahópi Önnu Helgu getur verið erfitt að stýra verkefnavinnu í hefðbundnum fyrirlestrasal. Hér hefur

„Anna Helga hefur boðið mér að sitja kennslustund og fylgjast með hvernig hún beitir vendikennslu og forritinu Socrative í þeim tilgangi að virkja sem best nemendur í námskeiðinu.“

Anna Helga hefur boðið mér að sitja í kennslustund og fylgjast með hvernig hún beitir vendikennslu og forritinu *Socrative* í þeim tilgangi að virkja sem best nemendur í námskeiðinu. Ég spjalla örstutt við hana, kem mér fyrir með myndbandsvél fyrir miðjum sal og kinka kolli til Sigrúnar og Margrétar sem sitja aftast í salnum. Þær stöllur

gerðar nemendum námskeiða aðgengilegar utan kennslutíma. Kennslustundir eða samverustundir kennara og nemenda eru hins vegar skipulagðar með það í huga að gefa nemendum tækifæri til að dýpka þekkingu eða beita í verkefnum, samræðum, hópvinnu eða á annan máta undir stjórn kennara. Anna Helga hefur

Anna Helga prófað að nýta forritið *Socrative*. Hún hefur kennslustundina á að spjalla örlítið við nemendur um ýmis hagnýt atriði en opnar svo rafræna kennslustofu í forritinu og býður nemendum að ganga inn. Nemendur skrá sig til þessarar vefrænu kennslustofu og fyrr en varir má sjá á skjáttjaldinu að 90 tölvur eru

skráðar inn. Anna Helga hvetur nemendur til að vinna saman þannig að þeir sem ekki eru mættir með tölvu (eða síma) fá að fylgjast með hjá sessunaut. „Þið munið“ segir Anna Helga „hvað við vorum að fást við í síðasta tíma?“ Nemendur umla. „Hér kemur dæmi til að rifja það upp“. Á skjánum birtist tölfraðidæmi og kennarinn gefur nemendum tíma til að reikna. Þeir grúfa sig yfir tölvur og bækur og tala saman í lágum hljóðum. Eftir smá stund skimar kennarinn yfir salinn og ályktar að nægur tími hafi verið gefinn til að reikna dæmið. „Eigum við að sjá niðurstöðuna“ spyr hún og á skjánum birtast fjórir svarmöguleikar og svarhlutfall nemenda. Nemendur eru augljóslega með á nótunum því yfir 95% hafa valið svarmöguleikann b sem reynist sá rétti.

Kennarinn er kátur, hrósar nemendum og vindur sér í næsta dæmi sem birtist á skjánum. Nú þurfa nemendur meiri tíma og ræða meira og virðast ekki eins öruggir enda kemur í ljós að svör þeirra dreifast mun meira á svarmöguleikana fjóra. Um 40% velja möguleika c sem kemur í ljós að er rangur. Anna Helga spyr út í sal hvað hafi hugsanlega vafist fyrir nemendum og eftir útlistun á töflunni kemur í ljós að þeir sem kusu þennan valkost höfðu gleymt að taka kvaðratrót af niðurstöðunni. Tíminn flýgur áfram. Nemendur reikna og ræða. Ég sé að sumir eru snöggir að finna svör á meðan öðrum gengur verkið hægar. Eftir tímann segir Anna Helga að þetta sé einn helsti vandinn í hennar kennslu. Breiddin í nemendahópnum er mikil og erfitt að finna leiðir þar sem hægt er að

koma til móts við þarfir allra.

„Hvernig líkar ykkur við þessa kennsluaðferð?“ hvísla ég að þremur strákum sem sitja mér á hægri hönd. „Þetta er frábært,“ segir einn þeirra og annar útskýrir fyrir mér kostina við að hafa aðgang að fyrirlestrum kennara. „Hún er rosalega góður kennari,“ segir sá þriðji og heldur svo áfram að reikna og skrá svör inn í rafrænu kennslustofuna. Og ég læðist aftur út í kaldan febrúardaginn með vefmyndavélina.

Heimild:

Bergmann, J. og Sams, A. (2012). *Flip your classroom: Reach every student in every class every day*. International Society for Technology in education og Association for supervision and curriculum development. Oregon: Eugene.

FRÉTTIR AF FRÆÐASVIÐUM HÁSKÓLA ÍSLANDS

HÁSKÓLI ÍSLANDS HEILBRIGÐISVÍSINDASVIÐ

Kennslumálanefnd Heilbrigðisvísindasviðs hefur starfað ötullega að ýmsum málefnum háskólaárið 2012-2013. Kennslustefnu sviðsins var fylgt út í ystu æsar og lagði nefndin mikla áherslu á fjölbreytta kennsluhætti, umfang ECTS-eininga, örnámskeið fyrir kennara sbr. Turnitin-ritstuldarvarnir og kennslukannanir svo eitthvað sé nefnt.

Í desember 2012 hugðist kennslumálanefnd að frumkvæði Karls Arnar Karlssonar lektors í Tannlæknadeild, kanna betur DREEMS-kennslukönnun-

ina. Margir kannast eflaust við þetta fyrirbæri en í stuttu máli gengur könnunin út á að mæla félagslega líðan nemenda og viðhorf þeirra til skólans. DREEMS er bresk könnun en hefur verið lögð fyrir nemendur víða um heim. Könnunin auðveldar því alþjóðlegan samanburð sem getur aðstoðað okkur við að leggja mat á stöðu nemenda okkar og beint okkur á réttar brautir. Þarna er ekki verið að mæla einstök námskeið. DREEMS-könnunin var lauslega þýdd af starfsmönnum kennslunefndar og lögð fyrir fyrsta árs tannlæknanema í samkeppnisprófum í desember. Útkoman lét ekki á sér standa. Þessi tilraun tókst vel og var ánægja með svörin sem fengust. Svarhlutfall var reyndar ekki hátt en innan þeirra marka sem teljast marktæk og fannst nefndinni ástæða til að víkka könnunina út til allra grunnnema

Heilbrigðisvísindasviðs á vormisseri 2013. Niðurstöður hennar liggja ekki fyrir þegar þetta er skrifað. Þess má geta að DREEM-könnunin kom ekki í staðinn fyrir almenna kennslukönnun Háskóla Íslands og voru nemendur hvattir til að svara báðum könnunum.

Kennsludagur Heilbrigðisvísindasviðs var haldinn í desember 2012 en þar var umfjöllunarefnið Turnitin-ritstuldarvarnir og vendikennsla. Þessi árlegi viðburður hefur sjaldan heppnast betur en í ár og hlökkum við til að takast á við næsta háskólaár.

f.h. Kennslumálanefndar Heilbrigðisvísindasviðs, Ingibjörg Þórisdóttir, kennslustjóri

Breytingar í Moodle • Kristbjörg Olsen, verkefnastjóri KEMST

Í lok vormisseris 2013 var HÍ-Moodle uppfært úr útgáfu 2.2. í 2.4. Þó nokkrar áhugaverðar breytingar hafa orðið á kerfinu. Hér eru taldar upp þær helstu sem snúa að nemendum og kennurum en bak við tjöldin hafa einnig verið gerðar breytingar sem miða að því að gera kerfið hraðvirkara og notendavænna.

Heimasvæði

Margir Moodle-notendur kannast við að þurfa að „skrúna“ langa leið eða jafnvel fletta á milli síðna til að finna tiltekið námskeið á heimasvæðinu sínu. Í útgáfu 2.4. er þetta vandamál úr sögunni. Notandinn getur nú dregið námskeið til á heimasvæðinu t.d. sett þau námskeið efst sem hann notar mest. Mögulegt er að fela námskeið t.d. hafa einungis þau þrjú efstu sýnileg. Að auki eru nánari upplýsingar um námskeið felldar saman, svo sem um verkefnaskil og annað sem tók oft mikið pláss á heimasvæðinu. Með einum smelli getur notandinn kallað fram þessar upplýsingar.

Draga og sleppa virkni

Moodle býður upp á draga/sleppa virkni (*drag and drop*). Notandinn getur hlaðið skránni inn í kerfið með því að draga þær inn. Það flýttir t.d. fyrir því að hlaða inn mörgum skránni í kerfið í einu en hingað til hefur þurft að pakka skránni saman í zip-skrá eða hlaða inn einni skrá í einu. Draga/sleppa rímar við það sem notendur þekkja úr öðrum nýrri kerfum.

Verkefnaskil

Verkefnaskil í Moodle hafa fengið dágóða yfirhalningu, í raun verið endurskrifuð frá grunni og nokkrum áhuga-verðum nýjungum verið bætt við. Ber fyrst að nefna að til að fá aðgang að þessum nýjungum þarf notandinn að

velja „Verkefni“ í viðfangalistanum.

Vegna fjölda nýrra möguleika í uppsetningu verkefnaskila, sem bæði hafa bæst við í síðustu útgáfum og svo núna í 2.4., er uppsetningarformið orðið lengra og flóknara en áður. Flækjustigið felst þó einkum í því að „skrúna“ og velja úr fjölda stillinga. Reynslan sýnir að oftast velja notendur sömu gerð verkefnaskila, því ætti vaninn fljótlega að grípa hér inn í.

- **Einkunnaviðmið** Auk einkunnaramma (*rubrics*) er nú boðið upp á einkunnaviðmið (*marking guide*) sem er einfaldur listi yfir viðmið sem kennari setur upp fyrir verkefni og gefur einkunn og endurgjöf út frá.
- **Hópverkefni** Ný stilling hefur bæst við í uppsetningu verkefnis. Með henni er hægt að gera verkefni að hópverkefni og tengja það við tiltekið knippi hópa. Á sama stað er hægt að velja um hvort einn meðlimur hvers hóps á að skila inn verkefninu eða að krefjast þess að allir meðlimir skili því inn. Þegar gefin er einkunn fyrir hópverkefni fer einkunnin sjálfkrafa á alla meðlimi hóps nema kennari velji annað.
- **Nafnlaus einkunnagjöf (blind marking)** Þegar nafnlaus einkunnagjöf er notuð sér kennari eða sá sem gefur einkunn ekki nöfn nemenda í verkefnaskilum. Gott er að geta þess við nemendur að nota ekki eigið nafn t.d. í heiti skjals sem skilað er. Eftir að kennari hefur gefið einkunnir getur hann valið að afhjúpa nöfn nemenda.
- **Loka fyrir móttöku verkefnaskila (dags./tími) og tilkynna kennara um sein verkefnaskil** Nýrri dagatal/ tímastillingu hefur verið bætt við verkefnaskil: „Loka fyrir móttöku“. Áður var hægt að velja að „Banna sein skil“ út frá settum skiladegi verkefnis en nú getur kennari valið annars vegar ákveðinn skiladag (dags./tími) og hins vegar að loka fyrir móttöku út frá dagsetningu og tíma, t.d. hafa skiladag 1. apríl og loka fyrir skil viku síðar. Þessi nýja stilling tengist annarri nýrri stillingu; Að tilkynna kennara um sein verkefnaskil. Kennari fær þá tilkynningu um skil sem eiga sér stað vikuna eftir skiladag.
- **Yfirlýsing** Mögulegt er að krefjast þess að nemandi samþykki yfirlýsingu við verkefnaskil: „Ég skila hér eigin verki, nema þar sem ég vitna í aðra“.
- **Pdf-verkefnaskil** Pdf verkefnaskil er viðbót sem bætt hefur verið sérstaklega við Háskóla-Moodle. Velja þarf pdf-verkefnaskil og pdf-endurgjöf í uppsetningu verkefnis. Í verkefnaskilunum skilar nemandinn inn pdf-skjali. Kennarinn opnar skjal nemandans inni í Moodle og getur skrifað athugasemdir þar inn í texta nemandans. Engin þörf er á að hlaða niður skjölum. Nemandi getur svo opnað eigin verkefnaskil og skoðað athugasemdir kennarans inni í kerfinu. Athugasemdir kennarans eru vistaðar í afriti af

upprunalegu skjali nemandans þannig að frumskjalið er geymt óbreytt. Nýju verkefnaskilunum fela einnig í sér allar stillingar eldri verkefnaskila s.s. að skilyrða aðgang að verkefni miðað við árangur af fyrra verkefni/prófi o.fl. Einnig getur kennari valið um hvort nemandi á að skila skrá, texta á neti, hvoru tveggja, eða skila engu (sýndarverkefni vegna einkunnagjafar, t.d. vegna verklags).

- **Aftengd einkunnagjöf** Kennari getur hlaðið niður verkefnaskilum nemenda í zip-skrá ásamt einkunnformi, skráð einkunnir og endurgjöf í formið og hlaðið því inn í Moodle. Einnig er mögulegt að láta fylgja skrár með endurgjöf til nemenda í zip-skránni.
- **Annað** Í nýju verkefnaskilunum er hægt að fram- lengja skilafrest hjá einstökum nemendum, koma í veg fyrir breytingar á verkefnaskilum, velja með hvaða hætti verkefni telst lokið (vegna skráningar vinnuskila) o.fl.

Námskeiðssíðan

Nokkrir nýir möguleikar hafa bæst við í uppsetningu námskeiðs:

- Hægt er að sýna hvern námsþátt námskeiðs á sér síðu. Auk þess verður viðbótin „námsþættir/vikur falla saman“ áfram til staðar.
- Til að fjölga/fækka vikum eða námsþáttum á námskeiðssíðunni er nú hægt að smella á + eða - neðst á síðunni en áður þurfti að fara í uppsetningu námskeiðs til að breyta þessu.
- Listarnir „Aðföng“ og „Viðföng“ sem notaðir eru til að setja efni inn á námskeiðsvefinn hafa verið sameinaðir í einn panel eða lista; „Nýtt viðfangsefni eða aðföng“. Í honum má einnig lesa ítarlega kynningu á hverju verkfæri fyrir sig.

Bætt hefur verið við hnappinum „Breyta titli“ aftan við atriði á námskeiðsvefnum. Með honum er hægt að breyta heiti á skrá, möppum eða verkefnum beint á námskeiðssíðunni án þess að fara í stillingar/uppsetningu viðkomandi atriðis.

Skilyrða aðgang að hluta námskeiðssíðunnar

Mögulegt er að skilyrða aðgang að einstökum námsþáttum eða vikum námskeiðssíðunnar;

- út frá hópum (knippi hóp)
- m.v. tiltekið tímabil

Í tengslum við einkunn í einstökum prófum og/eða verkefnum eða í tengslum við vinnuskil. Í vinnuskilum skilgreindir kennari með hvaða hætti verkefni, umræðu, lesefni telst lokið af hálfu nemanda.

Endurbætur á verkfærum

Próf

Sjálfvirk lokun á opnum prófurlausnum

Margir sem notað hafa próf (quiz) í Moodle kannast við að enda með eina eða fleiri prófurlausnir nemenda „opnar“ en þetta hefur gerst þegar nemandi sendir ekki

prófið sitt inn þ.e. smellir ekki á „senda og hætta“ (þetta þýðir **ekki** að nemandinn sé með prófið opið eða hafi aðgang að því eftir að próftíma er lokið). Afleiðing opinna prófurlausna hefur verið sú að nemendur sjá ekki einkunn fyrir prófið og/eða kennari getur ekki skráð hana. Lausnin hefur falist í að hafa samband við kerfisstjóra sem hefur séð um að loka opnum prófurlausnum. Hédan í frá sér Moodle sjálf um að loka/senda inn prófurlausnir fyrir nemendur sem gleyma því, að því tilskildu að kennari velji stillinguna „Opnum tilraunum er skilað sjálfvirk“ í uppsetningu prófsins. Á sama stað er reyndar hægt að velja um tvær aðrar nýjar stillingar:

- Próftilraunum verður að vera skilað áður en tíminn rennur út, annars teljast þær ekki með.
- There is a grace period when open attempts can be submitted, but no more questions answered.

Spurningar í læstri röð

Í uppsetningu prófs er nú hægt að velja að nemandi þurfi að svara spurningum í ákveðinni röð en geti ekki farið til baka á fyrri síður prófs. Geri nemandi hlé á prófinu „man“ kerfið hvert hann var kominn þegar próf er opnað aftur.

Verkstæði

Þeir sem nýta sér jafningjamat og/eða sjálfsmat í námskeiði og nota til þess verkfærið „Verkstæði“ í Moodle geta fagnað því að nú er mögulegt að velja að láta verkstæði skipta sjálfkrafa yfir í matshátt eftir að skilafrestur rennur út. Skilafrestur verkefna sem sett eru upp sem verkstæði kemur nú einnig fram í dagatali námskeiðs eins og önnur verkefnaskil.

Nýtt verkfæri: Bók

Í verkfærakistu Moodle hefur bæst við verkfærið „Bók“. Með bók getur kennari sett upp safn vefsíðna inn í námskeið. Í bókinni er efnisyfirlit (tenglar) þar sem fram kemur heiti hversar síðu. Hingað til hefur þetta verkfæri aðeins verið í boði í formi íbótar sem hægt hefur verið að bæta við Moodle og er ein vinsælasta íbót sem skólar hafa notað en nú er bók sem sagt orðið hluti af grunnkerfi Moodle.

Vafrar

Til að Moodle 2.4 virki eins og til er ætlast er nauðsynlegt að nota að lágmarki Firefox 4, Internet Explorer 8 (IE 10 ef notast á við draga/sleppa virkni), Safari 5, Google Chrome 11 fyrir Moodle 2.4.

http://docs.moodle.org/dev/Moodle_2.3_release_notes
http://docs.moodle.org/dev/Moodle_2.4_release_notes
<http://www.sfjalar.net/svona-gerum-vid/moodle/nokkrar-ahugaverdar-nyjungar-i-moodle-2-4/>

Gæðarammi fyrir kennslu með Moodle

• Þorvaldur Pálmason, verkefnastjóri og kennsluráðgjafi á MVS

Í námsumsjónarkerfinu Moodle sem sjálfkrafa tengist skráningarkerfi Uglu er hægt að setja upp námskeiðsvef sem kennari skipuleggur í samræmi við efni og kennslu-hætti. Námsumsjónarkerfum er m.a. sameiginlegt, að þau eru eins konar samtengd söfn ólíkra verkfæra sem öll gegna því hlutverki að auðvelda nám og kennslu á neti. Þótt viðmótið sé almennt notendavænt er þess þó að gæta að unnt er að skipuleggja námskeið með ólíkum hætti og nota til þess margvísleg verkfæri allt eftir umfangi, efni og kennsluaðferðum.

Á Menntavísindasviði þar sem notkun Moodle er ráðandi höfum við sett upp svonefndan gæðaramma sem er raunar eins konar gátlisti. Kennurum líkar vel að hafa hann við höndina við skipulag námskeiða og val verkfæra til stuðnings við miðlun, verkefni, samskipti og námsmat svo eitthvað sé nefnt.

Ekki er auðvelt að setja upp ramma sem hentar öllum, efnistöð, efni, nemendafjölda, kennsluaðferðir og margt fleira hefur hér áhrif. Svo má aldrei gleyma að kennsluað-

ferðir henta kennurum misvel. Þrátt fyrir þetta er viðurkennt að stefna eða staðall yfir tæknifærni kennara er nauðsynlegur, 21. öldin gerir slíkar kröfur til kennara. Að þessu gefnu er auk þess mikilvægt að huga vel að stoðþjónustu og birta m.a. aðgengilegt efni kennurum og öðrum starfsmönnum til sjálfshjálpar.

Lögd er áhersla á að hafa ytri umgjörð og útlit Moodle-námskeiða svipað. Það felur í sér eftirfarandi:

- Auðvelt er að rata um vefinn
- Skýr fyrirmæli eru um verkefni og vinnulag
- Námskeiðinu er skipt upp í tímasetta efnispætti og fyrirsagnir með vísun í efnið
- Yfirlit er yfir hvern efnispátt
- Efni er sett í möppur, á vefsíður og/eða námspættir eru samfelldir til að spara pláss og auðvelda yfirsýn
- Samræmi er milli efnispátta í miðlun og framsetningu

Titilsvæði

Þetta er hægt að gera í titilsvæði:

- Fyrirsögn, heiti námskeiðs, stærra letur
- Umsjón og kennarar, myndir
- Fylgt úr hlaði – Stutt myndbandsupptaka
- Kennsluáætlun (pdf)
- Könnun til að fá hugmynd um nemendahópinn
- Tilkynningar frá kennara
- Umræðuflokkar
- Almennt um námskeiðið, ekki einstaka námspætti
- Tæknimál
- Frímínútur

Námspættir

Þetta er hægt að gera í námspáttum:

A) Vikuplan

B) Tilgreindur fjöldi námspátta

- Heiti er lýsandi fyrir innihaldið og tímasetning (upphaf og endir)
- Kynning og hæfniviðmið, t.d. hvað nemendur eiga að kunna, skilja og geta gert að námspætti loknum (má vera upptaka)
- Námsefni, beint inn í námspáttinn, með tenglum á vefsíðu eða í möppu
- Ítarefni af Netinu og/eða annað efni
- Upptökur
- Umræður (skýr fyrirmæli um efni, skil og innihald)
- Verkefni (fjölbreytni í miðlun)
- Efni námspáttar er tilbúið (a.m.k. tveimur dögum fyrir upphaf hans)
- Námspáttur samfelldur til að spara pláss á skjánum
- Samræmi gagnvart öðrum efnispáttum og innan efnispáttar t.d. ef margir koma að framsetningu og skipulagi
- Annað
- Könnun um miðbik námskeiðs og við lok þess sem er eins konar innra gæðamat
- Einkunnabók er uppsett í upphafi. Þannig geta nemendur að hluta fylgst með framvindu námsins
- Allir matshlutar eru settir upp sem verkefni þótt einstökum páttum fylgi ekki formleg verkefnaskil
- Notkun einkunnaramma (*rubrics* í Moodle er svo kölluð sérhæfð einkunnagjöf)
- Varnir gegn ritstuldi, *Turnitin* er tengt við Moodle
- Notkun gagnvirkra prófa sem oft fylgja kennslubókum
- Almennt lífleg framsetning en fáguð

Ýmsum kann að finnast þessi upptalning, án skýringa, heldur þunnur þrettándi enda einungis ætluð til ábendinga um hvað hægt er að gera eða ætti að viðhafa í skipulagi námskeiða í Moodle.

Á <https://menntasmiðja.hi.is/moodle/gaedarammi> er þó lítilsháttar meira kjöt á beinum.

Hlustað eftir röddum nemenda: Þjónusta Kennslumiðstöðvar vegna sjálfsmats deilda

- **Elva Björg Einarsdóttir**, verkefnastjóri KEMST
- **Guðrún Geirsdóttir**, deildarstjóri KEMST og dósent á MVS

Gæðaráð háskóla (Quality Board) gaf út handbók (*Quality Enhancement Handbook for Icelandic Higher Education*) árið 2011 þar sem lýst er nýrri rammaáætlun um eflingu gæða á sviði æðri menntunar á Íslandi (*Icelandic Quality Enhancement Framework*). Í áætluninni er gert ráð fyrir að

á tímabilinu 2011/2012 til 2015/2016 verði faglegar einingar á öllum námsstigum í íslenskum háskólum metnar, auk þess sem stofnanirnar verði metnar sem heildir á sama tímabili. Við Háskóla Íslands er miðað við að sjálfsmatið taki til deilda Háskóla Íslands. Samtals verða því metnar 26 deildir og þverfræðilegar námsleiðir á næstu árum eða um fimm til níu á ári.

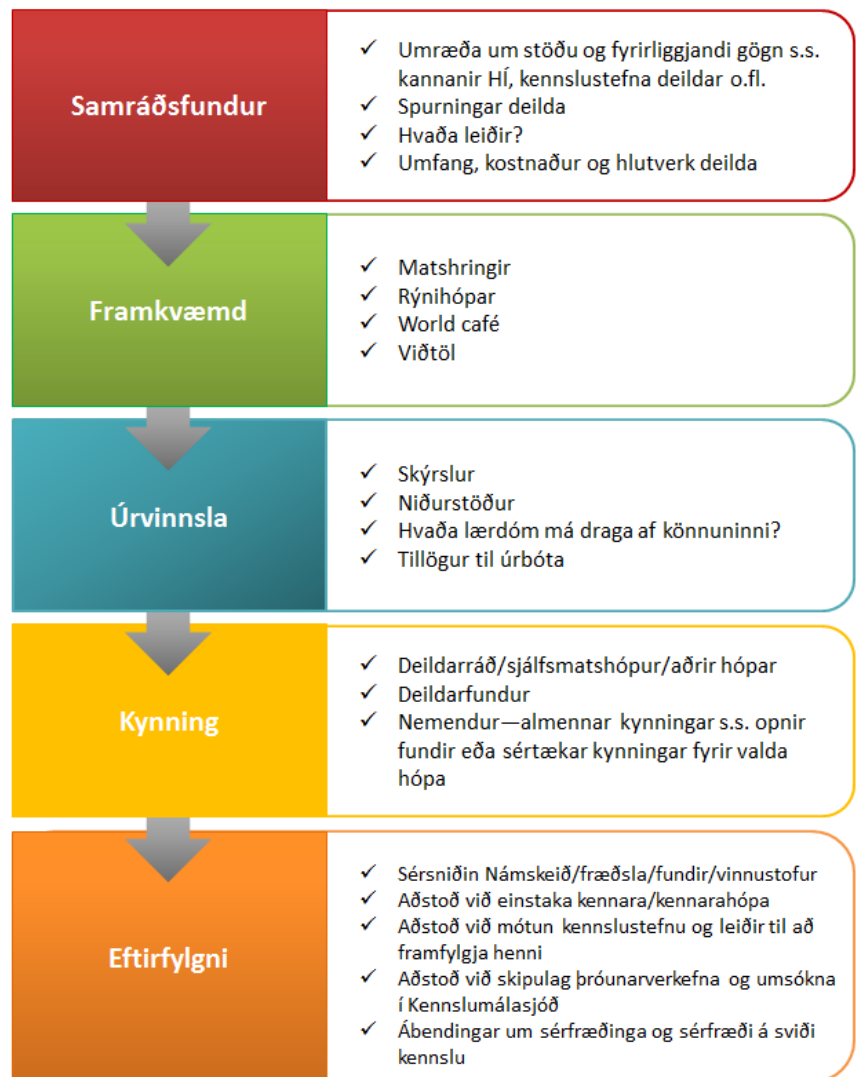
Meginmarkmið með sjálfsmati deilda er að þær geri grein fyrir því hvernig deildin „tryggir og eflir með kerfisbundnum hætti gæði náms, kennslu og prófgráða á öllum námsstigum. Sjálfsmatið skal taka til allra þátta náms og kennslu, þ.m.t. staðbundinnar kennslu, fjarkennslu og verklegar kennslu og þjálfunar“ (skipulag, tímaáætlun og framkvæmd sjálfsmats við Háskóla Íslands). Í sjálfsmatinu er sjónum þannig fyrst og fremst beint að gæðum náms og kennslu og áhersla lögð á að skoða námsreynslu nemenda og hlusta grannt eftir röddum þeirra.

Kennslumiðstöð Háskóla Íslands býður deildum sem fara í gæðamatsúttektir upp á aðstoð við að hlusta eftir röddum nemenda. Ferli matsins er eftirfarandi (sjá einnig á mynd hér til hliðar): Á samráðsfundi deildar og Kennslumiðstöðvar er farið yfir það hvað það er öðru fremur sem deildir vilja hlusta eftir hjá nemendum sínum. Skoðuð eru fyrirbyggjandi gögn, t.a.m. könnun Félagsvísindastofnunar fyrir HÍ og kennslustefna deildar eða fræðasviðs. Þá eru aðferðir til gagn-öflunar ræddar þ.e. hentar að hafa rýnihópa, fulltrúa nemendahópa, matshringi þar sem farið er inn í námskeið og ákveðnar spurningar ræddar í nemendahópum, heimskafti (*world café*) þar sem nemendur ræða saman í hópum eða viðtöl. Farið er yfir kostnað við matið og hlutverk deildar sem er m.a. að fá nemendur til að taka þátt í könnuninni.

Framkvæmd könnunar fer fram með ýmsum hætti líkt og tíundað er hér að ofan. Kennslumiðstöð afritar gögn og tekur saman niðurstöður í skýrslu, skoðar hvaða lærdóm megi draga af könnuninni og kemur með tillögur til úrbóta byggðar á kennslufræðilegri sérfræðirýni. Skýrslan er afhent deildarforseta.

Misjafnt er hvernig kynning á niðurstöðum könnunar fer fram. Allajafnan er byrjað á því að kynna niðurstöður fyrir deildarforseta, sjálfsmatshóp og/eða námsnefndum deildar. Stærri kynningar fara t.d. fram á deildarfundum þar sem allir kennarar deildar eru boðaðir. Mikilvægt er að nemendum séu kynntar niðurstöður könnunar og hefur það verið gert með

ýmsum hætti t.a.m. á fundum með nemendum og kynningar-myndbandi sem sent var á alla nemendur (sjá á slóðinni: <http://www.youtube.com/watch?v=-sM2WJRErFY>).

Deildum stendur til boða ýmis eftirfylgni Kennslumiðstöðvar við könnunina, þeim að kostnaðarlausu. Margar deildir hafa nýtt sér sérsniðin námskeið sem Kennslumiðstöð hefur haldið í kjölfar könnunar. Þar ákveða deildir hvar þær helst vilja bæta kennsluhætti og fá námskeið eða vinnustofur þar að lútandi. Niðurstöður nýtast hverjum og einum kennara og veitir Kennslumiðstöð þeim þann stuðning sem þeir kjósa. Niðurstöður könnunar geta einnig verið góð leiðbeining við mótun kennslustefnu deilda. Kennslumiðstöð veitir gjarnan leiðsögn og bendir á leiðir til að framfylgja kennslustefnu. Þá veitir Kennslumiðstöð aðstoð við skipulag þróunarverkefna í kennslu og umsókna í Kennslumálasjóð. Kennslumiðstöð getur einnig bent á sérfræðinga á sviði kennslu sé þess óskað.

Góð reynsla hefur verið af þjónustunni og hún hefur nýst deildum vel við ritun sjálfsmatsskýrslu. Allar frekari upplýsingar gefur starfsfólk Kennslumiðstöðvar í síma 525 4447 eða með tölvupósti á [netfangið kemst@hi.is](mailto:kemst@hi.is).

Námskrá Kennslumiðstöðvar 2013 - 2014 • skráning er á www.kemst.hi.is

Haust 2013	Námskeið	Vor 2014	Námskeið
september		janúar	
4.9.	Kennslukaffi	3.1.2014	Nýir kennarar, kynning
16.9.	Vinnuálag í námskeiðum		Kennslukaffi
18.9.	Vendikennsla (hugmynd að baki)		Moodle-próf
24.9.	Endurgjöf í stórum hópum		Vendikennsla, fræði og tækni
24.9.	Vendikennsla (upptökur og tækni)		Turnitin
25.9.	Fjölbreyttir kennsluhættir: Umræðustjórnun	febrúar	
október			Kennslukaffi
1.10.	Turnitin		Að kenna á ensku
2.10.	Gagnrýnin hugsun		Fjölbreyttir kennsluhættir: Pallborðsumræður sem hluti af námi
7.10.	Kennslukaffi		Endurgjöf á verkefni
10.10.	Siðfræði í kennslu		Ritun sem liður í háskólanámi
10.10.	I. Próf sem mikilvægur þáttur í námsmati—Gerð prófaspurninga með hliðsjón af hæfniviðmiðum		Turnitin
22.10.	MOOC	mars	
24.10.	II. Próf sem mikilvægur þáttur í námsmati—Gerð prófaspurninga með hliðsjón af hæfniviðmiðum		Kennslukaffi
24.10.	Turnitin		Turnitin
28.10.	Matskvarðar		Endurskoðun lokaviðmiða fyrir námsleiðir - námskeið fyrir stjórnendur
29.10.	Fjölbreyttir kennsluhættir: Dæmisögur (<i>case study</i>) í kennslu		Samþætting kennslu og rannsókna
nóvember		apríl	
7.11.	Kennslukaffi		Kennslukaffi
7.11.	III. Próf sem mikilvægur þáttur í námsmati—Gerð prófaspurninga með hliðsjón af hæfniviðmiðum		Námsmat
12.11.	Turnitin		Moodle-dagur
18.11.	Vendikennsla og Socrative	maí	
20.11.	Jafningjamat/sjálfsmat		Kennslukaffi
desember			Deildir sem fara í gæðamat
2.12.	Vinnuálag í námskeiðum		Vendikennsla
3.12.	Gerð kennsluáætlana		Gerð kennsluáætlana
5.12.	Kennslukaffi		
5.12.	Turnitin		
9.12.	Hæfniviðmið, opið hús		

Ný heimasíða Kennslumiðstöðvar

Kennslumiðstöð HÍ hefur opnað nýja heimasíðu, www.kemst.hi.is.

Kennslukaffi

Kennslumiðstöð HÍ býður kennurum skólans í kaffi einu sinni í mánuði. Kennslukaffi er vettvangur kennara til að hittast og ræða um stórt og smátt sem þeim liggur á hjarta um kennslumál. Góð reynsla er af kennslukaffi og er það orðið ómissandi þáttur í stuðningi miðstöðvarinnar við kennara skólans.

Fjölbreyttir kennsluhættir

Í vetur heldur Kennslumiðstöð úti fyrirlestrum og vinnustofum sem bera yfirskriftina *ffölbreyttir kennsluhættir*. Ýmsir koma að fræðslunni sem m.a. fjallar um umræðustjórnun, pallborðsumræður sem hluta af námi, vendikennslu og *Socratic* og dæmisögur (*case study*) í kennslu.

Turnitin-ritstuldarforrit

Háskólar á Íslandi hafa samstarf um að gefa kennurum og nemendum tækifæri til að vinna með Turnitin-forritið til að koma í veg fyrir ritstuld. Forritið ber saman rigerðir nemenda við fyrri verk stúdenta, rafræn gagnasöfn og efni á netinu. Kennarar geta sjálfir sett ritgerðir inn í forritið svo og veitt nemendum sínum aðgang að því. Kynningar á Turnitin-forritinu verða á þriggja vikna fresti frá október til mars. Skráning á námskeið og fyrirspurnir eru á heimasíðu Kennslumiðstöðvar, www.kemst.hi.is.

Verkefnavaka

Verkefnavaka er haldin í annað sinn í Háskóla Íslands í mars 2014. Verkefnavaka er stuðningur við nemendur í verkefnavinnu: Þar gefst nemendum tækifæri á að koma með verkefni sín og fá aðstoð við þau, leiðir til lausna og hvatningu til að halda áfram. Verkefnavaka vekur athygli á því hversu verkefnavinna er mikilvægur þáttur í námi nemenda og hve erfiðleikar á því sviði er stór þáttur í brottfalli nemenda úr námi. Verið velkomin á verkefnavöku.

Kennslumálalaping

Kennslumálalaping er málþing um kennslu sem haldið er árlega í samvinnu Stúdentaráðs, Kennslumálanefndar, Kennslumiðstöðvar HÍ og gæðanefndar HÍ. Kennslumálalaping verður haldið á vormisseri 2014 og nánar auglýst þá.

Menntakvika og Þjóðarspegill

Málþing með áhugaverðum fyrirlestrum m.a. um háskólakennslu og starf háskólakennara.

Menntakvika

Staður: Stakkahlíð

Stund: 27. september, kl. 9:00

Þjóðarspegill XIV

Staður: Háskólatorg og Gimli

Stund: 25. október, kl. 9:00-17:00

Þróunarstarf í Stjórn málafræðideild

- Erla Hlín Hjálmarsdóttir, stundakennari í Stjórn málafræðideild
- Ómar H. Kristmundsson, prófessor í Stjórn málafræðideild

Stjórn málafræðideild hefur í mörg ár boðið upp á fjarnám í einstökum námskeiðum í opinberri stjórnsýslu og í kynjafræði. Í opinberri stjórnsýslu hófst fjarnám haustið 2003 í tilraunaskyni vegna fjölda áskorana frá fólki sem búsett var á landsbyggðinni og hafði áhuga á náminu. Fjarnám í kynjafræði hófst haustið 2007 en flest skyldunámskeið kynjafræðinnar eru í boði fyrir fjarnema. Fyrirkomulag fjarnáms í báðum ofangreindum námsleiðum hefur verið með svipuðum hætti. Algengast er að fyrirlestrar séu teknir upp og þeir síðan gerðir annaðhvort aðgengilegir þeim sem sérstaklega eru skráðir í fjarnám eða öllum nemendum námskeiðsins. Í sumum námskeiðum hefur hlutfall fjarnema farið vel yfir 50%. Þessum nemendahópi má skipta í þrjá hluta, nemum sem búa utan höfuðborgarsvæðisins, nemum sem búa á erlendis og loks þeim sem búa á höfuðborgarsvæðinu en vegna vinnu eða heimilisaðstæðna telja það hentugra að stunda fjarnám. Síðastnefndi hópurinn fer ört stækkandi.

Framangreint fyrirkomulag með upptökum hefur ýmsa vel þekkt ágalla. Með þessari aðferð miðast kennsluhættir kennara og kennslufyrirkomulag enn við staðnema. Kennsla fer fram með hefðbundnu fyrirkomulagi í kennslustofu og fjarnemar fá eingöngu upptöku af því sem kennari segir og glærur sem notaðar eru í kennslu. Nemendur geta illa fylgst með umræðum og ekki tekið þátt í þeim. Með þessari tækni er beinlínis gert ráð fyrir að framlag kennarans felist fyrst og fremst í fyrirlestrum sem getur þannig minnkað svigrúm kennara til að nota fjölbreyttari kennsluhætti. Segja má því að þessi samkennta fyrir bæði fjar- og staðnema mæti ekki nægjanlega

ólíkum þörfum þessara hópa.

Til að sníða agnúa af núverandi fyrirkomulagi fjarnáms ákvað Stjórn málafræðideild að fara af stað með þróunarverkefni sem felst í því að bjóða upp á námskeið sem eingöngu er kennt í fjarnámi. Til þessa þróunarverkefnis fékkst styrkur úr Kennslumálasjóði háskólans. Námskeiðið *Skipulag og stjórnun stofnana* sem er skyldunámskeið í stjórnsýslufræði var nýtt til að prófa nýtt skipulag

kennslu. Hluti af undirbúningi fólst í því að skoða fyrirkomulag fjarnáms hjá Open University í Bretlandi en sá háskóli hefur rúmlega 40 ára reynslu af kennslu fjarnema. Stærstur hluti kennslu skólans fer fram með þessum hætti. Skólinn hefur fengið margvíslegar viðurkenningar fyrir gæði í kennslu og hefur verið metinn í alþjóðlegum könnunum sem einn af fimm bestu háskólum Bretlands. Mikilvægur liður í því að tryggja gæði í kennslu skólans er aðstoðarmannakerfi sem felur í sér að hver fjarnemi hefur aðgang að aðstoðarkennara sem er í reglubundnum samskiptum við nemann, veitir útskýringar á kennsluefni og endurgjöf vegna verkefna o.s.frv. Hver aðstoðarkennari sinnir ákveðnum hópi nemanda. Lögð

er áhersla á vandað kennsluefni en ekki er um að ræða eiginlega fyrirlestra.

Framsetning námsefnis og endurgjöf nemenda í námskeiðinu *Skipulag og stjórnun stofnana*

Við skipulag námskeiðsins var ákveðið að auka fjölbreytni í framsetningu og nýta myndrænt efni í meira mæli. Myndefni er klippt inn í aðra umfjöllun námskeiðs sem samanstendur af fyrirlestrum kennara og glærusýningum, myndböndum, og viðtölum við stjórnendur svo eitthvað sé nefnt. Í stað þess að setja myndefnið fram í einu áhorfi eru sett fram myndskleið sem eru sjö til 26 mínútur, allt upp í átta myndskleið í hverri kennsluviku. Þetta fyrirkomulag hentar nemendum vel. Þeir halda athyglinni betur og geta skipt námsefninu niður í efniskafla í samræmi við umfjöllun kennara og lesefni hverrar viku.

Kennsluhættir og framsetning námsefnis hafa mótast yfir misserið, en nemendum er jafnframt gert kleift að gefa kennurum endurgjöf á kennslu hverrar kennsluviku í stuttri könnun á vefsvæði námskeiðs. Þar geta nemendur komið á framfæri athugasemdum sem varða tengsl kennsluefnis við námsefnið, framsetningu kennsluefnis, hve mikið nemandi telur sig hafa lært af efni vikunnar og almennum athugasemdum um kennslu hverrar viku. Þetta hefur reynst dýrmætt tæki til að svara þörfum nemenda og gera minniháttar aðlaganir á framsetningu og efnistöku eftir því sem á misserið hefur liðið. Nemendur eru undantekningalítið mjög jákvæðir í þessum vikulegu könnunum, en svarhlutfall var hins vegar lítið og því erfitt að alhæfa um viðhorf nemendahópsins í heild.

Erlendir háskólar hafa víðast hóp tækniólks sem sér um ritstjórn og frágang á margmiðlunarefni sem nýtt er til kennslu. Kennslumiðstöð var

kennurum innan handar við upphaf námskeiðs, þegar verið var að sníða af tæknilega galla. Kennarar sáu hins vegar um allar upptökur og klippi-vinnu. Álag á kennara við gerð kennsluefnis var því töluvert, en það getur reynst tímafrekt að skanna, taka upp og klippa saman fjölbreytt efni, og jafnframt læra á ný forrit. Kennarar nýttu sér forritið *Camtasia Studio* við þessa vinnu sína og forritið *Prezi* við framsetningu fyrir-lestra. Þá voru upptökur settar inn á *Kaltura* kerfið á sjonvarp.hi.is, sem er mjög hentugt fyrir slíkt efni, þar sem upplausn er mikil og nemendur nýta sér að hægt er að horfa á efnið í gegnum iPhone og iPad. Eftir tvær kennsluvikur þarfnáðist kerfið uppfærslu og var þá eMission hugbúnaðurinn nýttur á meðan. Umsýsla myndskeiða er hins vegar tiltölulega einföld og eru kennarar einfærir um hana þegar þeir hafa kynnt sér tæknilegar hliðar við útgáfu efnis.

Námsmat – fjölvalsverkefni og umræður

Fimm heimaverkefni (alls 50% af námsmati námskeiðs) voru lögð fyrir nemendur yfir misserið og samanstóðu þau af fjölvalsspurningum úr efni námskeiðsins. Nemendur höfðu eina klukkustund til að ljúka úrlausn verkefna í eigin tölvu, innan fyrirfram ákveðins tímaramma. Margir nemendur áttu erfitt með að aðlagast sig slíku mati úr námsefni en til að koma til móts við þá voru jafnframt útbúin jafn mörg æfingaverkefni sem voru með sama sniði. Þau gátu nemendur tekið hvenær sem var til að venjast verkefnaviðmóti, æfa sig í efninu og kanna þekkingarlega stöðu sína. Nemendur fengu endurgjöf samstundis úr slíkum æfingaverkefnum, með skriflegum athugasemdum. Umsýslukerfið í Moodle var nýtt fyrir þessi verkefni og hentar það ákaflega vel. Kosturinn er sá að minni vinna kennara fer í yfirferð verkefna en hins vegar fer mjög mikil vinna í gerð verkefnanna sjálfra. Þó má benda á að ef

spurningar úr sama eða svipuðu námsefni nýtast ár eftir ár, verður til svokallaður spurningabanki með fjölvalsspurningum sem þegar hafa verið prófaðar í nemendahópi og hægt er að bæta við hann með lítilli fyrirhöfn, endurnýta spurningar, uppfæra eða breyta á milli kennsluára.

Til að tryggja umræðu í námskeiðinu var notað fyrirkomulag Open University. Nemendum var skipt í umræðuhópa, sjö til tíu í

hverjum hópi. Líkt og hjá Open University héldu aðstoðarkennarar utan um umræðu nemenda og gáfu jafnframt einkunnir fyrir umræðuverkefni. Ekki var ætlast til að þeir leiddu umræðuna heldur væri það í höndum nemenda. Umræðum og umræðuverkefnum var gefið vægi í námsmati námskeiðsins (alls 20% af lokaeinkunn). Reiknað var með viku-legri þátttöku nemenda í umræðum og að nemendur ynnu jafnframt þrjú stutt umræðuverkefni sem dreifðust yfir misserið og væru sett fram á umræðuþráðum nemenda.

Hvað má læra af verkefninu?

Fyrirkomulag námsins hefur mælst vel fyrir hjá flestum, en þó hafa einhverjir nemendur kvartað og jafnvel sagt sig úr námskeiðinu. Þeir virðast þó fyrst og fremst vera úr hópi staðnema sem sakna þess að geta ekki mætt í kennslustundir og tekið

þátt í umræðum. Fjarnemar hafa að jafnaði verið mjög ánægðir með kennslufyrirkomulagið, hafa borið það saman við kennsluhætti í námskeiðum þar sem eingöngu upptökur eru notaðar. Þeir telja sig njóta góðs af fjölbreyttri framsetningu efnis og styttri myndskeiðum en tíðkast í öðrum fjarnámskeiðum. Þess ber þó að geta að námskeiðið var, líkt og undanfarin ár, afar krefjandi fyrir nemendur. Lesefnið er umfangsmikið og verkefnavinna mikil. Í lok námskeiðs er lagt fyrir heimapróf sem byggist á hagnýtu tilviki úr íslenskri stjórnsýslu sem nemendur hafa einn sólarhring til að leysa og skila með rafrænum hætti á vefsvæði námskeiðs. Lögð var áhersla á að minnka ekki kröfur í námskeiðinu, heldur fremur nýta nýjar leiðir við að vekja áhuga nemenda á yfirgripsmiklu námsefni og jafnframt að auðvelda þeim að tileinka sér það.

Í heildina má segja að reynslan af námskeiðinu sé góð en að nýtt fyrirkomulag kennsluhátta feli í sér töluverða vinnu fyrir kennara. Jafnframt taki það tíma fyrir nemendur að aðlagast breyttum vinnubrögðum. Starfsfólk Kennslumiðstöðvar veitti mikinn stuðning við mótun og framkvæmd námskeiðs. Tæknilegar lausnir geta nýst í öðrum námskeiðum en jafnframt hefur framsetning myndræns kennsluefnis með sterka tengingu við aðstæður á Íslandi í dag mælst vel fyrir. Þessi nálgun er í takt við það sem gerist við erlenda háskóla og verður eflaust einn grundvallarþátta við þróun kennslufyrirkomulags við Háskóla Íslands á komandi árum.

Opin netnámskeið (MOOC) • Hjálmtýr Hafsteinsson, dósent IVT, VON

Á undanförnum misserum hafa opin netnámskeið á háskólastigi verið mikið í umræðunni. Erlendis ganga þessi námskeið undir nafninu *MOOC*, sem stendur fyrir *Massive Open Online Course*. Rekja má upphaf þessa fyrirbæris til haustsins 2011, þó auðvitað liggi rætur þess mun lengra aftur. Haustið 2011 bauð Stanford háskóli upp á þrjú námskeið í tölvunarfræði af þessari gerð. Þau urðu strax mjög vinsæl og hvert þeirra var með yfir 100 þúsund þátttakendur. Í framhaldinu fóru fleiri bandarískir háskólar að bjóða upp á sambærileg námskeið á ýmsum öðrum sviðum. Fljótlega spruttu upp fyrirtæki til þess að aðstoða háskólana við að setja upp og halda utan um opin netnámskeið.

Í dag bjóða tugir fyrirtækja upp á opin netnámskeið í samvinnu við háskóla um allan heim. Stærst þessara fyrirtækja eru *Coursera* (www.coursera.org), *edX* (www.edx.org) og *Udacity* (www.udacity.com). Fyrirtækin eru bæði stofnuð með hagnaðarsjónarmiði í huga (eins og *Coursera*) en einnig með þeirri hugsjón að aðgangur að þekkingu eigi að vera opin fyrir alla (eins og *edX*).

Námskeiðin standa aðeins yfir í ákveðinn tíma, oftast í sex til 12 vikur. Þau eru langflest algerlega á netinu, þannig að allir fyrirlestrar koma inn á vefsíðu námskeiðsins sem myndbönd. Umræðuþræðir eru mikið notaðir til að skapa samfélag nemendanna og yfirleitt eru aðstoðarkennarar virkir inni á umræðusíðunum. Verkefni og æfingar eru sett á vefsíðuna og nemendur skila verkefnunum þar líka. Yfirferð verkefna er annaðhvort sjálfvirk, þ.e. hugbúnaður sem gefur einkunn fyrir svörin, eða að notuð er svokölluð jafningjayfirferð. Við jafningjayfirferð fær hver nemandi nokkur verkefni frá öðrum nemendum til að fara yfir og aðrir nemendur fara jafnframt yfir verkefni hans. Jafningjarnir eru valdir af handahófi úr hópi virkra nemenda.

Þeir nemendur sem ljúka opnu námskeiði með fullnægjandi árangri fá staðfestingarskjal um það. Hins vegar er mjög erfitt að staðfesta að tiltekinn nemandi hafi í raun leyst öll verkefni sjálfur og ekki fengið óeðlilega mikla aðstoð við þau. Verið er að þróa ýmsar leiðir til þess að leysa þessi vandamál. Einn möguleiki er að nemendur mæti í eigin persónu á ákveðna staði til þess að taka lokapróf í hverju námskeiði. Þessir staðir gætu verið háskólar eða aðrar menntastofnanir víða um heim sem eru vanar að halda próf.

Margir hafa velt fyrir sér hvaða áhrifa þessi opnu netnámskeið muni hafa á hefðbundna háskóla. Sumum finnst að háskólarnir séu, með því að bjóða upp á þessi námskeið, að grafa sína eigin gröf. Einnig hefur verið

nefnt að það sé alls ekki sambærilegt að taka námskeið á netinu og að mæta á háskólasvæði og taka þátt í þeirri skapandi orðræðu sem verður í góðri háskólakennslustund.

Það jákvæða sem nefnt hefur verið í sambandi við þessi námskeið er að þetta getur gefið smærri háskólum kost á að bjóða nemendum sínum upp á námskeið sem þeir annars gætu ekki tekið. Einnig hafa þeir kennarar sem hafa kennt þessi námskeið fengið þarna tækifæri til að prófa kennsluaðferðir sem geta komið „venjulegum“ nemendum þeirra til góða. Loks má nefna að ein af ástæðum fyrir fyrsta stóra netnámskeiðinu haustið 2011, sem var námskeið í gervigreind, var að safna saman upplýsingum um það hvernig nemendur læra. Það verður til gríðarlegt magn upplýsinga um það hvernig nemendur skoða fyrirlestra og leysa verkefni. Niðurstöður úr

greiningu þeirra upplýsinga gæti haft mikil áhrif á það hvernig nemendum verður kennt í framtíðinni.

Fyrir þá sem vilja kynna sér þessi námskeið betur er tilvalið að prófa að sitja slíkt námskeið. Á vefsíðunni class-central.com er safnað saman þeim námskeiðum sem eru í boði frá öllum helstu fyrirtækjunum og háskólunum. Þeir sem hafa meiri áhuga á umræðu um þróun opinna netnámskeiða ættu að kíkja á vefsíðuna mooc.ca. Þar eru alltaf nýjar fréttir af netnámskeiðum og tengingar á flesta þá staði sem fjalla um þetta efni.

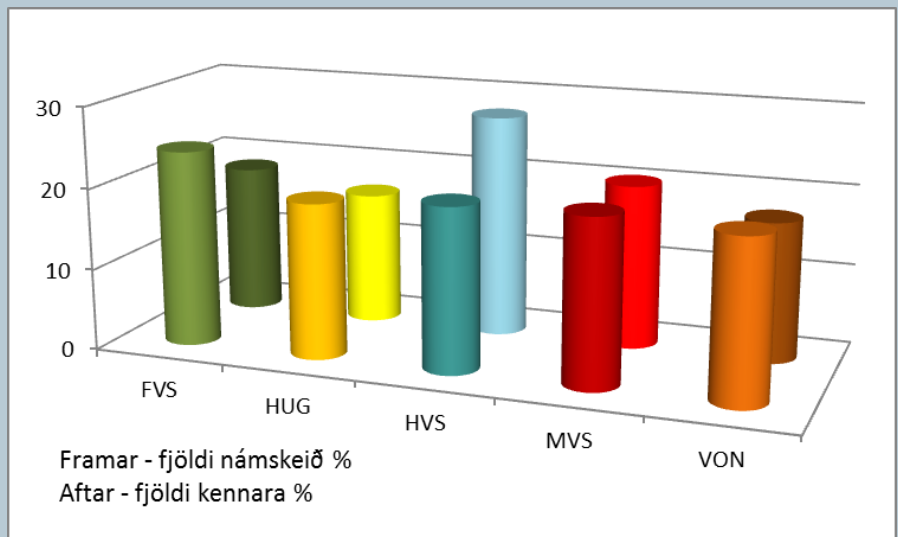
Almenn námskeið Kennslumiðstöðvar Háskóla Íslands

• Elva Björg Einarsdóttir, verkefnastjóri KEMST

Meginmarkmið Kennslumiðstöðvar Háskóla Íslands er að stuðla að þróun kennsluhátta innan skólans. Þessu markmiði er sinnt á fjölbreytilegan hátt með faglegri ráðgjöf og aðstoð við starfsmenn og stjórnendur háskólans. Auk almennrar ráðgjafar og þróunarstarfa er lögð áhersla á að geta boðið upp á námskeið fyrir kennara á sviði upplýsingatækni og kennslufræði.

Í námskrá Kennslumiðstöðvar er að finna þau námskeið sem eru í boði hverju sinni. Við skipulag námskrár reynum við eftir bestu getu að hlusta eftir þörfum kennara, deilda og fræðasviða, fylgjum ráðum og hugmyndum kennslunefnda fræðasviða og horfum til stefnu Háskóla Íslands um nám og kennslu. Þá leggjum við áherslu á að fylgjast með framþróun og nýjungum í háskólakennslu innan Háskóla Íslands svo og á heimsvísu og deila þeirri þekkingu á námskeiðum og kynningum.

Námskrá Kennslumiðstöðvar er ætluð öllum kennurum háskólans en auk þess skipuleggur Kennslumiðstöð í samstarfi við kennarahópa, deildir eða fræðasvið sérstök námskeið eftir þörfum. Í slíkum námskeiðum eða vinnustofum gefst kennarahópum tækifæri til að vinna með sérstök verkefni og hafa námskeið t.d. nýst vel við mótun kennslu-

Hlutfallslegur fjöldi námskeiða miðað við hlutfallslegan fjölda kennara á fræðasviðum Háskóla Íslands 2012.

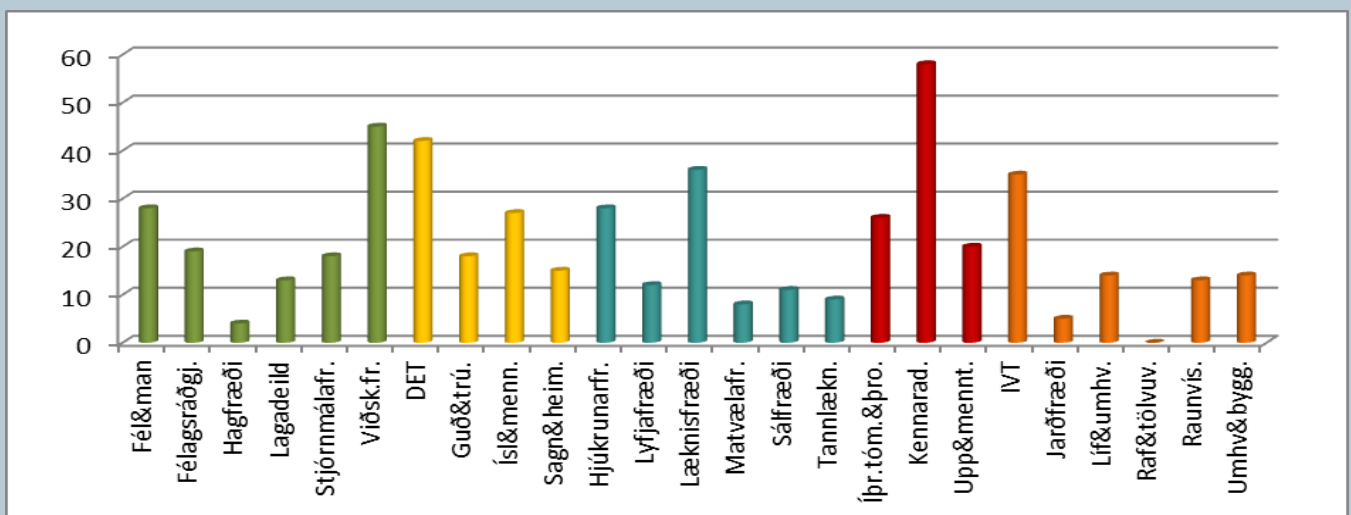
stefnu deilda og til að taka á sér-tækum viðfangefnum í kennslu í einstökum deildum.

Námskráin birtist hér á miðopnu blaðsins svo og á heimasíðu Kennslumiðstöðvar, www.kemst.hi.is. Skráning í námskeið er á heimasíðunni. Við skráningu verður til gagnagrunnur sem kennarar geta sótt í þegar þeir telja fram störf sín árlega eða undirbúa umsóknir um ótímabundna ráðningu.

Námskeið hafa verið vel sótt. Kennarar virðast kunna vel að meta að geta sótt stutt og hagnýt námskeið sem nýtast þeim í kennslu. Hér á síðunni gefur að líta tvö stöplarit

Fræðasvið	Námskeið	Kennarar
HÍ	%	%
FVS	24,2	18,5
HUG	19,2	16,4
HVS	20,3	27,5
MVS	20,6	20,3
VON	19,9	17,3

sem sýna annars vegar hlutfall námskeiða sem kennarar hafa setið í Kennslumiðstöð árið 2012, eftir hlutfallslegum fjölda kennara við háskólann. Þannig hafa kennarar Félagsvísindasviðs t.a.m. sótt 24,2% námskeiða en eru 18,5% kennara við skólann, sjá frekar töflu hér ofar. Á síðara stöplaritinu (neðst á síðu) er yfirlit yfir fjölda kennara (ekki hlutfallstölur) sem sótt hafa námskeið hjá Kennslumiðstöð árið 2012, eftir deildum skólans.

Opið nemendadrifið verkefni • Rúnar Unnþórsson, lektor IVT, VON

Iðnaðarverkfræði, vélaverkfræði og tölvunarfræðideild Háskóla Íslands hefur síðustu þrjú ár boðið nemendum í grunn- og framhaldsnámi að taka þátt í námskeiðunum *Hönnun og smíði rafknúins kappakstursbíls A og B*. Hvort námskeið er þrjár ECTS einingar og er boðið upp á A hluta á haustmisseri og B hluta á vormisseri.

Verkefnið er fjölfræðilegt og hafa nemendur frá öðrum deildum Verk- og raunvísindasviðs ásamt nemendum af öðrum sviðum og öðrum háskólum tekið þátt. Fyrsta árið tóku nokkrir nemendur úr Viðskiptafræðideild Háskóla Íslands þátt í verkefninu og unnu með liðinu að viðskiptaáætlun verkefnisins. Í fyrra voru nemendur frá Listaháskóla Íslands með og hönnuðu útlit bílsins og allt kynningarefni liðsins. Samstarfið við Listaháskólann fór fram úr væntingum og á stóran þátt í þeirri miklu athygli sem bíllinn og nemendurnir hafa notið síðastliðið ár.

– verða að geta fært rök fyrir hönnun bílsins og kynnt fyrir ímyndaða fjárfestinum viðskiptaáætlun þar sem báðir aðilar hagnast. Verkefnið er því mun viðameira en titill námskeiðsins gefur til kynna. Við hönnun og smíði rafknúna kappakstursbílsins þurfa nemendur að uppfylla strangar kröfur Formula Student keppinnar. Reglurnar lúta að hinum fjölmörgu öryggisþáttum ökutækisins s.s. efnisvali, smíði grindar og stakra íhluta sem og rafkerfi bílsins. Segja má að reglurnar séu þær sömu og gilda um almennt mótorsport fyrir utan tiltölulega strangar sérkröfur sem Formula Student setur um rafknúna kappakstursbíla. Reglurnar eru hafðar strangar á meðan reynsla fæst af ýmsum sérúrlausnum nemenda fyrir rafknúna bíla; t.a.m. notkun hröðunarfótstígs sem tengt er með rafvör við stýritölvu í stað stálvírs í bensínbílum.

Þegar nemendur mæta á Formula Student keppnina er afrakstur vetrarins

sjónarmann námskeiðsins og kennari sér um að leiðbeina nemendum við úrvinnslu verkefnisins. Nemendur sjá síðan alfarið sjálfir um að skipuleggja, fjármagna, kynna og leysa verkefnið. Kennarinn má ekki taka beinan þátt, einungis leiðbeina. Fyrirkomulag verkefnavinnunnar hefur verið þannig að nemendurnir skipta sér eftir áhugasviði í fimm hópa þar sem hver hópur hefur fyrirfram ákveðið hlutverk í verkefninu. Hver hópur velur sér hópstjóra sem ber ábyrgð á því að halda utan um og skipuleggja vinnu hópsins. Liðið velur sér einnig liðsstjóra sem hefur það hlutverk að halda utan um liðið, hvetja það áfram og vinna að hagsmunum þess út á við. Liðsstjórinn og hópstjórnarnir eru oft reyndari nemendur; þ.e. nemendur sem hafa áður tekið þátt í verkefninu (t.d. í A hluta) eða hafa aðra reynslu sem nýtist í verkefninu.

Verkefnið er nemendadrifið þar sem nemendur bera ábyrgðina á því hvernig tekst til. Nemendum, sem ekki hafa staðið undir ábyrgðinni, hefur verið vísað frá verkefninu af samnemendum, þar sem það eru þeir sem þurfa að ljúka við þá vinnu sem ekki var unnin. Nemendur sem hafa áður tekið þátt í verkefninu eða hafa aðra reynslu sem nýtist í verkefninu gegna lykilhlutverki við að byggja upp ábyrgðartilfinningu hjá þeim sem eru með í fyrsta skipti. Reyndari nemendur taka því ekki einungis þátt í verkefnavinnunni heldur eru þeir einnig fyrirmyndir og leiðbeinendur.

Á hverju ári breytast áherslur í námskeiðinu og það viðheldur fjölbreytni og framþróun verkefnisins. Verkefnavinnan byggir á reynslu fyrri ára og því er skráning og miðlun upplýsinga nauðsynleg til þess að viðhalda framgangi verkefnisins. Í því samhengi er mikilvægt að nokkrir nemendur taki þátt oft en einu sinni.

Formula Student

Markmið nemendanna sem taka þátt í verkefninu er að mæta sem lið með bílinn á Formula Student keppnina á Silverstone í Bretlandi og keppa þar á móti öðrum liðum. Yfir 100 lið frá háskólum víðsvegar að úr heiminum taka þátt í keppninni. Meirihluti liðanna mætir með bensínbíla.

Áskorunin er að hanna eins sætis kappakstursbíl fyrir brautaakstur, eða spyrukeppni, og kynna fyrir ímynduðum fjárfesti (framleiðanda). Bíllinn á að vera ódýr, áreiðanlegur og auðvelt á að vera að halda honum við. Bíllinn á einnig að hafa góða akstursegginleika, gott upptak og jafna og örugga hemlun. Nemendurnir – eða liðið

vandlega metinn af reyndum sérfræðingum úr atvinnulífinu. Matinu má skipta í kyrrstæð og hreyfanleg matsatriði. Hreyfanlegu matsatriðin eru veggrips-, spyru-, upptaks-, úthalds- og sparneytniprófanir. Kyrrstæðu matsatriðin eru meðal annars bremsu-, hávaða- og hallaprófanir og úttekt á útfærslu nemendanna á öryggiskröfum og öðrum tæknilausnum. Auk þess kynna nemendurnir verkefnið og viðskiptaáætlunina og færa rök fyrir hönnuninni og kostnaðinum og útskýra efnisval bílsins með tilliti til sjálfbærni.

Stjórn verkefnisins

Verkefnið fellur undir hefðbundið skipulag náms í deildinni, þ.e. deildin skipar um-

Verkefnin

Hönnun og smíði rafdrifins kappakstursbíls og þátttaka í Formula Student keppninni á Silverstone er mjög viðamikil og opið verkefni. Ólíkt því sem nemendur eiga að venjast þá er ekki til nein rétt lausn á verkefninu. Þess í stað verða nemendurnir að velja úr mörgum mögulegum lausnum innan þeirra skorða sem reglur keppinnar, fjármunir liðsins og tími setja.

Eitt fyrsta, og hugsanlega mikilvægasta verkefnið, af þeim fjölmörgu verkefnum sem nemendurnir þurfa að taka sér fyrir hendur er að lesa, skilja og fylgja eftir reglum keppinnar. Nemendurnir þurfa einnig að sjá um fjárfestir verkefnisins til að

standa undir kostnaðinum við smíði bílsins sem og þátttöku í keppninni. Fjölmargar styrkumsóknir hafa verið sendar til samkeppnissjóða og einnig hefur verið leitað til fyrirtækja um styrki. Almennt má segja að sjóðirnir og atvinnulífið hafi tekið vel í slíkar beiðnir því fjölmargir styrkir hafa fengist til verkefnisins, allt frá peningum yfir í verkfæri, efni og vinnuframlag. Á meðan á vinnu við verkefnið stendur þurfa nemendurnir að vera stöðugt meðvitaðir um tekju- og kostnaðarhlið verkefnisins og leita leiða til að nýta tímann sem best. Auk þess þurfa nemendurnir að kynna verkefnið reglulega fyrir styrktaraðilum og innan skólans. Allt eru þetta verkefni sem bíða nemenda þegar þeir koma út í atvinnulífið.

Hæfnin

Með þátttöku í verkefninu fá nemendur einstakt tækifæri til þess að sannreyna niðurstöður sínar, þ.e. ólíkt hefðbundnum verkfræðinámskeiðum smíða nemendur hlutina sem þeir hanna, prófa þá og, ef þeir standast prófanir, nota þá í bílinn. Á meðan á vinnu við verkefnið stendur þurfa nemendurnir að styðja hver við annan og afla þeirrar þekkingar sem þarf til þess að ná markmiðinu. Þegar því er svo náð hafa þeir sem eftir standa öðlast dýrmæta reynslu í að leita eftir,

lesa úr og beita upplýsingum við lausn áður óséðra vandamála.

Í verkefninu fá nemendur þjálfun í að vinna saman í hóp, koma skoðunum sínum á framfæri með rökstuddum hætti, rökræða tillögur annarra og komast að sameiginlegri niðurstöðu. Nemendurnir hittast vikulega á verkfundum og funda reglulega með fagaðilum innan háskólans og atvinnulífsins.

Fundirnir stuðla að stöðugu mati á verkefnisvinnunni og umræður þjálfna nemendur í að rökstyðja ákvarðanir sínar og lausnir. Á sama hátt þjálfast nemendurnir í að taka

gagnrýni á uppbyggilegan hátt. Þjálfunin og þroskinn sem nemendurnir öðlast við umræðurnar skila sér í sjálfstrausti við að takast á við stór opin verkefni og þori til að leita eftir aðstoð þegar við á – en það er hæfni sem atvinnulífið kallar eftir.

Að lokum

Oft hefur verið nefnt að það skorti fleiri tækifæri fyrir nemendur til þess að takast á við raunveruleg og krefjandi verkefni á meðan á háskólanámi stendur. Meginmarkmiðið með slíkum verkefnum er að undirbúa nemendur fyrir atvinnulífið, hjálpa þeim við að byggja upp reynslu og sjálfstraust þannig að þeir kunni til verka þegar þeir standa andspænis opnum krefjandi verkefnum. Námskeiðin *Hönnun og smíði rafknúins kappakstursbíls A og B* uppfylla flestar ef ekki allar kröfur sem gerðar eru til slíkra námskeiða.

Reynslan erlendis sýnir að atvinnulífið kann að meta þetta því nemendur sem hafa tekið þátt í Formula Student verkefnum eru oft teknir fram yfir aðra umsækjendur þegar sótt er um vinnu. Auk þess þá mynda nemendurnir ómetanlegt tengslanet á meðan á verkefninu stendur – sín á milli og við aðila í atvinnulífinu sem eru oft gamlir Formula Student nemendur.

Hönnun og smíði rafknúins kappakstursbíls

• Ari Elísson, meistaranemi í iðnaðarverkfræði við Háskóla Íslands

Hugmyndin að verkefninu varð til meðal nemenda við Verkfræðideild Háskóla Íslands sumarið 2009, er þeir heyrðu fjallað um keppnina Formula Student í erlendum fjölmiðlum. Fljótlega varð ég hluti af þessum öflugra hópi nemenda og unnum við brautryðjendastarf við að koma verkefninu á laggirnar sem námskeiði innan háskólans. Í stuttu máli gengur verkefnið út á hönnun og smíði eins sætis kappakstursbíls sem keppt er með í alþjóðlegri keppni verkfræðinema, sem nefnist Formula Student. Val á afgjafa er frjálst, en við tókum þá ákvörðun strax í upphafi að okkar bíll yrði knúinn rafmagn enda þótti okkur það spennandi áskorun að taka þátt í þeirri þróun sem nú á sér stað í þeim geira. Var það ekki síst með hliðsjón af þeim greiða aðgangi sem Íslendingar hafa að ódýru og umhverfisvænu rafmagni.

Það sem einkum vakti áhuga minn á þátttöku í verkefninu var möguleikinn á að kljást við stórt og flókið verkefni þar sem ekkert er til sem heitir rétt eða röng aðferð. Ákvarðanatöku er algjörlega í höndum nemenda þar sem bornar eru saman mismunandi lausnir og valdar út frá þeim skorðum sem reglur keppinnar, fjármagn, tími og mannaflí setja okkur. Einnig var þetta frábær vettvangur til

þess að hagnýta þau fræði sem ég hafði lært í verkfræðináminu. Ég tók þátt í verkefninu í tvö ár, fyrra árið sem hluti af verkefnastjórnunarteyminu en hið síðara sem verkefnastjóri liðsins. Þar bar ég m.a. ábyrgð á tímaskipulagi, flutningsmálum og fjármálum. Auk þess sá ég um að afla verkefninu styrkja, en án öflugra bakhjarla hefði verkefnið seint náð að dafna líkt og raunin varð. Þarna stukkum við beint út í djúpu laugina enda þurftum við að standa algjörlega á eigin fótum, bera ábyrgð á okkar eigin vinnu og standa okkur gagnvart samnemendum. Álagið var mikið á meðan á verkefninu stóð en erfiðið borgaði sig margfalt, enda tel ég að ég hafi fengið þar ómetanlega reynslu. Ég kynntist betur samnemendum mínum, styrkti tengslanetið og naut þess bæði að þjást þegar illa gekk og gleðjast þegar vel gekk. Við lifðum okkur alveg inn í verkefnið og varð bíllinn í raun okkar litla barn sem við hlúðum að eftir bestu getu.

Í gegnum verkefnið lærði ég mikilvægi samvinnu þegar saman koma ólíkir hagsmunaaðilar, gerð tímaáætlunar og almenn stjórnun viðamikils verkefnis. Eftir á að hyggja tel ég hins vegar að ég hafi mest lært af öllum þeim smáu mistökum sem við gerðum á

leiðinni að markmiðinu, en það eru einmitt þau andartök þar sem gefst tími til að íhuga hvað fór úrskeiðis og hvernig koma megi í veg fyrir slíkt í framtíðinni. Þannig kom ég út úr verkefninu sem sjálfstæðari og sterkari einstaklingur sem mun vonandi koma sér vel þegar út á vinnumarkaðinn er komið.

Kennslufræði háskóla síðan 2010

• Elva Björg Einarsdóttir, verkefnastjóri KEMST

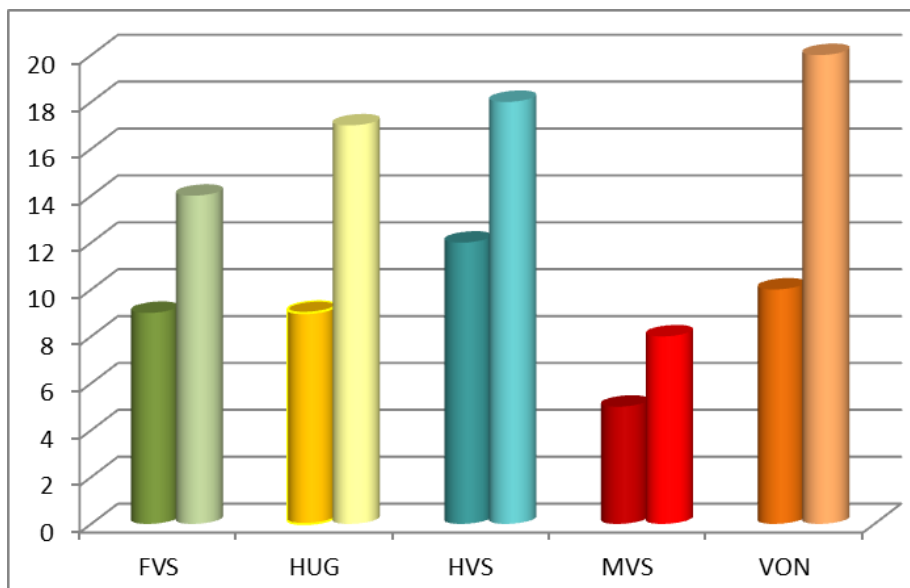
Námsleið um háskólakennslu hefur verið starfrækt frá vormisseri 2010 á vegum Menntavísindasviðs Háskóla Íslands og í samvinnu við Kennslumiðstöð Háskóla Íslands. Á þessum rúmum þremur árum hafa 52 þátttakendur lokið 900 einingum í háskólakennslufræði (90 námskeiðum). Þar af hafa 12 brautskráðst með 30 eininga diplómu í kennslufræði háskóla, tveir af Félagsvísindasviði, þrír af Hugvísindasviði og Heilbrigðisvísindasviði og fjórir af Verkfræði- og náttúruvísindasviði. Þátttakendur hafa flestir komið frá Háskóla Íslands, en einnig frá Landbúnaðarháskóla Íslands á Hvanneyri, Háskólanum á Hólum, Háskólanum á Bifröst og Listaháskóla Íslands.

Námsleið í háskólakennslufræði stuðlar að eflingu háskólakennslu og lögð er áhersla á að námið nýtist starfandi kennurum beint í starfi og eru verkefni í náminu því að sama skapi hagnýt og tengd kennslu þátttakenda.

Námsleiðin samanstendur af þremur tíu eininga námskeiðum:

- KEN212F *Inngangur að kennslufræði á háskólastigi*
- KEN103F *Skipulag námskeiða, námsmat og mat á eigin kennslu*
- KEN004F *Kennslupróun og starfendarannsóknir*

Fjöldi þátttakenda (dekkri súla) og námskeiða (ljósari súla) í kennslufræði háskóla eftir fræðasviðum Háskóla Íslands (2010-2013).

Margir háskólakennarar láta nægja að sitja fyrsta námskeiðið KEN212F *Inngangur að kennslufræði háskóla* og hefur það reynst kennurum notaðrjúgt hvort heldur þeir eru að stíga sín fyrstu skref í háskólakennslunni eða eru gamalreindir og vilja endurskoða kennsluhætti sína og uppbyggingu námskeiða. Hér hafa hagnýt verkefni sem nýtast beint í starfi verið gagnleg svo og samvera og vinna með kennurum af ólíkum fræðasviðum en í sömu sporum.

Í stefnu Háskóla Íslands 2011-2016 er lögð rík áhersla á „...gæði náms og framúrskarandi kennslu. Háskólinn vill umbuna þeim sérstaklega sem rækja kennarastarfið af fagmennsku og beita sér fyrir þróun kennsluhátta“ (bls. 14). Þar segir enn fremur: „Haldin verði á vettvangi Kennslumiðstöðvar háskólans sérstök námskeið um kennsluhætti, nýjungar í kennsluaðferðum og leiðbeiningu framhaldsnema sem allir kennarar, jafnt nýir sem eldri, sækja með reglubundnum hætti. Kennarar fá kennsluafslátt þegar þeir sækja slík skyldunámskeið“ (bls. 14). Nýlega samþykkti Háskóli Íslands að styðji við kennara sem sækja námskeiðið KEN212F *Inngangur að kennslufræði á háskólastigi* með því að veita þeim styrk frá Kennslumálasjóði fyrir skrá-

setningargjaldi við skólann. Einnig er gert ráð fyrir því að veittur sé 40 tíma kennsluafsláttur þegar þátttakendur ljúka sama námskeiði. Litið er á kennslufræði háskóla sem mikilvægan stuðning við nýja kennara við Háskóla Íslands.

Diplómanámsleið í háskólakennslufræði er tveggja ára nám með vinnu. Fyrstu tvö námskeiðin eru kennd á fyrra árinu, sitt hvort misserið, en síðasta námskeiðið á síðara árinu—nær yfir heilt skólaár. Þar gefst reyndum kennurum, svo og þeim er lokið hafa fyrstu tveimur námskeiðunum, kostur á að gera rannsókn í kennslu sem nýtist þeim í starfi bæði sem kennarar og rannsakendur.

Háskólakennslufræði er opin háskólakennurum og doktorsnemendum sem hafa umsjón með námskeiði á háskólastigi. Umsókn er rafræn á heimasíðu Háskóla Íslands og umsóknafrestur er til 5. júní ár hvert. Vegna fríðinda kennara við Háskóla Íslands er umsækjendum gert skylt að fá samþykki forseta fræðasviðs fyrir umsókn sinni.

Á haustmisseri 2013 munu 23 hefja nám í háskólakennslufræði.

Diplómanám í kennslufræði háskóla

• **Margrét Sigrún Sigurðardóttir**, lektor í Viðskiptafræðideild

- Mikilvægi kennslufræði
- Námið – tíminn
- Hvernig námið nýtist mér í kennslunni

Þegar ég skráði mig í kennslufræði fyrir háskólastigið haustið 2012 voru helstu áhyggjur mínar að ég hefði ekki tíma til að sinna náminu. Hver hefur tíma til að sinna námi með fullri vinnu?

Það er líklega rétt að taka það fram strax í upphafi að mér finnst skemmtilegt að kenna. Ég hef metnað til þess að sinna vel þeim hluta vinnunnar sem við Háskóla Íslands er kölluð kennsluskylda og gera það sem ég get til að efla nám nemenda minna. En það er eitt að hafa metnað og annað að hafa færni og tækni til þess að standa undir eigin metnaði. Doktorsnemar við Viðskiptaháskólann í Kaupmannahöfn, sem sinna kennslu, eru sendir á stutt kennslufræðinámskeið, svo þegar ég hóf störf við Háskóla Íslands hafði ég aðeins fengið nasapef af því hversu mikilvægt það er að hafa einhverja kennslufræðilega þekkingu. Það lá því beint við að sækja um í kennslufræði fyrir háskólastigið enda hafði ég aðeins heyrt jákvætt umtal um námið.

Ég verð þó að viðurkenna að þegar kennsla hófst haustið 2012, bæði mín eigin og í kennslufræðinni, fór aðeins um mig. Ég hef til þessa haft meira en nóg að gera við að sinna eigin kennslu, hvað þá að bæta við þá vinnu því að sitja tíma, læra

heima og skila verkefnum. Þessar áhyggjur mínar reyndust hvoru tveggja réttmætar og óþarfar. Það var á tímabilum vissulega erfitt að raða annarri vinnu þannig að ég gæti sótt tíma og ég þurfti auðvitað að fórna einhverjum frítíma til þess að ná að lesa heima. En á móti kom að tímarnir og lesefnið voru yfirleitt

mikill innblástur í kennslunni. Kaffitíminn í námskeiðinu varð líka eins konar hópeflis- eða ráðgjafartími þar sem nemendur/kennarar skiptust á sögum um kennsluna og hugmyndum að lausnum.

Margt af því sem ég hef lært hingað til tekur tíma að ná tökum á og innleiða í námskeið. Annað, eins og það að nota púslaðferðina við upprifjun, er eitthvað sem ég innleiddi strax við mjög jákvæðar undirtektir nemenda. Sá tími sem fór í tímasetu og heimalærdóm skilaði sér því margfalt til baka í meiri áhuga og orku í kennslunni, betri undirbúningi og ánægju nemenda. Í raun má segja að sama lögmál gildi um námið og líkamsrækt, það er auðvelt að telja sér trú um að maður hafi ekki tíma til að sinna henni en ef maður tekur frá tíma og mætir og leggur sig fram þá gefur það margfalt til baka í orku og tíma. Ég stefni að því að ljúka diplómanáminu í háskólakennslufræði sumarið 2014. Þó að það sé óneitanlega tilhlökkunarefni að ljúka, mun ég án efa sakna þess að tileinka ekki ákveðinn tíma hvern mánuð því að lesa og tala um kennslufræði. En þá reynir bara á að beita því sem ég hef lært og í samvinnu við samkennara mína byggja upp metnaðarfullt nám.

HÁSKÓLI ÍSLANDS
MENNTAVÍSINDASVIÐ

Fastir fundir voru haldnir reglulega yfir vetrartímann. Auk umræðna um nám og kennslu á sviðinu sinnti kennsluráð MVS ýmsum verkefnum. Í ágúst 2012 var haldinn sérstakur starfsdagur um kennslu þar sem tekin voru upp málefni í framhaldi af kennsluþingi sem haldið var í júní. Kennarahópnum var skipt í þrjá hópa sem settu fram tillögu um það sem betur mætti fara. Unnið hefur verið með þær tillögur en því verki er

engan veginn lokið. Í framhaldi af þessum tillögum var m.a. var skipaður stuðningshópur kennara þ.e. lítill hópur kennarar sem hafa verið að prófa sig áfram með ýmsa þætti samkennslu og eru til taks fyrir kennara um ráðgjöf. Enn fremur var óskað eftir námskeiði fyrir leiðbeinendur doktorsnema og var það haldið í janúar 2013 í samvinnu við doktorsráðið og breskur leiðbeinandi fenginn til kennslu. Formaður starfaði í undirbúningsnefnd fyrir verkefnavöku sem haldin var að tilhlutan ritvers sviðsins fyrir allan háskólann. Áfram var haldið með Nestisspjall sem eru óformlegir spjallfundir í hádegi þar sem kennarar sviðsins leiða og kynna nýjungar í kennslu sem þeir eru að fást

við. Meðal efnis sl. vetur voru, leiðsögn með bakalárverkefnum, um vinnustundir nemenda skv. ECTS kerfinu og um samkennslu stað- og fjarnáms sem segja má að sé kennslufræðilegt meginverkefni sviðsins.

Guðrún Geirsdóttir var með kynningarfund fyrir MVS um jafningamat og sjálfsmat. Auk þess stóð kennsluráð í samstarfi við ritver fyrir umræðufundi um leiðsögn með meistaranemum en þeim mun nú fjölga mjög vegna lengingar kennaranámsins og um leið þeim kennurum sem leiðbeina meistaranemum.

Hafðís Ingvarsdóttir, formaður kennsluráðs MVS

Tækniþjónusta í háskólum • Sigurður Jónsson, verkefnastjóri KEMST

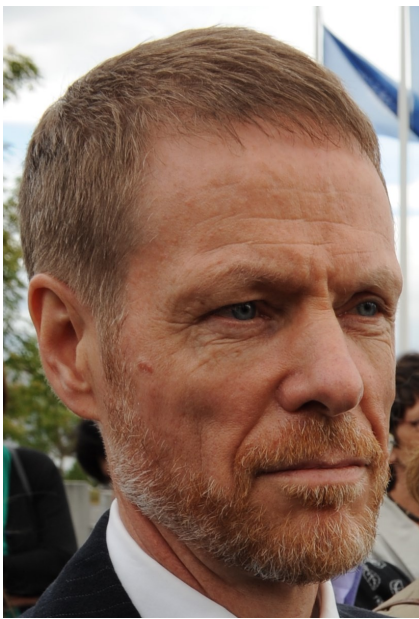
Hér á eftir er fyrst vikið að ritstuldarvörnum íslenskra háskóla og svokölluðu „samblandsverkefni“ sem er samstarf opinberu háskólanna um tækniþjónustu við kennslu. Að því loknu er hugleiðing um tækniþjónustu fyrir háskóla í víðara samhengi, um tæknistarfsfólk í háskólum og kostnað við tækniþjónustu.

Höfundur er verkefnisstjóri í samstarfi allra íslenskra háskóla um ritstuldarvarnir og í samblandsverkefninu. Verkefnin eru undir hatti samstarfsnets opinberu háskólanna en hjá Háskóla Íslands eiga þau samastað hjá Kennslumiðstöð.

Ritstuldarvarnir með Turnitin

Æ fleiri kennarar nota ritstuldarvarnir

Samstarf um ritstuldarvarnir nær til allra háskóla á Íslandi með stuðningi

ráðuneytis mennta- og menningarmála. Frá hausti 2011 hafa háskólarnir getað notað Turnitin-gagnasafn til ritstuldarvarna. Undirritaður stýrir innleiðingu Turnitin fyrir alla háskólana og þjónustu við ritstuldarvarnir ásamt fulltrúum háskólanna og Landsbókasafns Íslands - Háskólabókasafns sem er aðili að samstarfinu. Námskeið í ritstuldarvörnum fyrir Háskóla Íslands eru á vegum Kennslumiðstöðvar. Komandi skólaár eru áætluð námskeið á um þriggja vikna

fresti frá byrjun október og út mars 2014. Til þessa hafa 258 kennarar í öllum íslenskum háskólum gert „frumleika-skýrslu“ með Turnitin fyrir 5.097 verkefni frá 1.906 nemendum. Þar af eru 176 kennarar, 3.992 verkefni og 1.466 nemendur í Háskóla Íslands. Turnitin er hægt að nota með því að skrá sig inn á vefslóðinni www.turnitin.com eftir að búinn hefur verið til aðgangur, eða með skilahólfi á Moodle-námskeiði. Höfundur veitir nánari upplýsingar.

Samstarf opinberra háskóla um tækniþjónustu við kennslu

Tækniþjónusta þarf að verða einn af hornsteinum öflugs háskólastarfs

Í samblandsverkefninu vinnur Kennslumiðstöð Háskóla Íslands með hinum opinberu háskólunum að því að kortleggja tækniþjónustu innan skólanna, einkum þjónustu við kennara við undirbúning og skipulag kennslu. Markmiðið er að gefa yfirsýn um þessa tækniþjónustu í skólunum, gera hana aðgengilegri og skilvirkari. Leitað er leiða til að efla þjónustuna, nýta hana betur og kanna samstarfs- og samnýtingarmöguleika milli skóla. Unnið er að því að kennarar og tækniþjónusta eigi greiða samstarfsleið við að blanda saman kennslutækni og tölvutækni, ekki síst til að kennslan komi til móts við ólíkar þarfir nemenda.

Til að samstarf háskóla gangi vel þarf tækniþjónusta að vera einn af hornsteinum öflugs háskólastarfs. Skólarnir hafa þróað hver sína tækniþjónustu og lagað að innviðum og aðstæðum. Mjög mikilvæg forsenda í samstarfi skóla er þess vegna samstarf þeirra sem sinna tækniþjónustu. Samblandsverkefnið er þáttur í að þessir aðilar, sem tilheyra mörgum og ólíkum starfseiningum, nái að stilla saman strengi. Í Háskóla Íslands koma t.d. Kennslumiðstöð, Reiknistofnun, rekstur fasteigna, byggingadeild, stoðþjónusta fræðasviða og deilda og eftir atvikum fleiri aðilar hver með sínum hætti að ýmsum þáttum tækniþjónustu.

Jafnframt þarf að tryggja betur tengsl tækniþjónustu við stjórnsýslu skólanna. Það er oft óljóst hvernig ábyrgð skiptist og samskiptum er best háttað og það skiptir sköpum að finna leiðir til að samhæfa þjónustuna. Háskólarnir hafa takmarkað bolmagn til að veita fullnægjandi tækniþjónustu. Í flestum tilvikum er þess vegna leitast við að hjálpa til sjálfshjálpar. Forsenda fyrir að fólk verði sjálfbjarga er góðar og greiðar upplýsingar um þjónustuna sem er í boði og hvert eigi að sækja hana.

Samblandsverkefnið snýst um að nýta tækni til að styðja við þróun kennsluhátta og koma að upp gagna-grunni um kennslufræðilega og tæknilega þekkingu sem kennarar geti sótt í sér til stuðnings við sam- og fjarkennslu á háskólastigi. Frumkvöðlar í fjarkennslu, t.d. á Menntavísindasviði Háskóla Íslands og annars staðar í Háskóla Íslands, Háskólanum á Akureyri og Háskólanum á Bifröst, hafa löngum talað fyrir fremur daufum eyrum annarra innan skólanna um að fjarkenna og samkenna staðnemum og fjarnemum. Það er því vel að netnámskeiðin MOOC eru að ryðja sér til rúms og vekja athygli á möguleikunum sem felast í netnámi.

Þörf fyrir samvirka tækniþjónustu

Lykilatriði að allir rói í sömu átt

Háskóla-kennarar eru margir með ólíkan bakgrunn og þarfir. Bilið milli kennara og nemenda er oft býsna breitt þegar kemur að tækni, yfirleitt kennurum í óhag. Sumir lifa og hrærast í stafrænum netheimi meðan öðrum er bókfellið tamara. Tækniþjónustu þarf að sníða að þessum veruleika.

Tölvukerfi og þjónusta við þau byggja á að halda takti í flóknu gangverki gagna frá útstöð að netþjóni og til baka. Þjónusta í tölvukerfum er á mörgum þrepum eða lögum, frá grunnbúnaði og tengingum, tæknilegum útfærslum, að ritvinnslu og öðru á skjáborði notandans. Þess vegna er lykilatriði að allir sem hlut eiga að máli rói í sömu átt. Kennslu-

miðstöð hefur á sinni könnu marga þætti í þjónustu við kennara en til að veita þjónustuna að gagni þarf góða samvirkni við marga aðra aðila. Þetta á t.d. mjög vel við í rekstri kennslukerfisins Moodle sem krefst samstarfs margra tækniþjónustuaðila.

Tæknifólk og annað fólk

Sérfræðingar í tölvutækni þurfa að skilja þarfir fagsviða skólanna

Mikið vantar á að tölvutækni sé notuð eins og vert væri í námi, kennslu og rannsóknum í háskólasamfélaginu. Það má ekki halda að sá vandi leysist af sjálfu sér. Undanfarna áratugi hafa kynslóðirnar sem fæddar eru um og eftir miðbik síðustu aldar þurft að gefa sér góðan tíma til að tileinka sér tölvulæsi. Betur má ef duga skal og það tjóir ekki bara að bíða eftir að nýtt fólk taki við takka-borðunum. Sérfræðingar í tölvutækni og tölvurekstri þurfa að vera ein af grunnstoðum háskólastarfsins. Sérfræði í fagsviðum háskóla og í tölvutækni má ekki einangra hvora frá annarri; sérfræðingar háskólanna í tölvutækni þurfa að hafa skilning á þörfum kennslu og rannsókna. Þess vegna er öflugt fræðslustarf

Kennslumiðstöðvar mikilvægt og jákvætt að Reiknistofnun leggi aukna áherslu á menntun og miðlun þekkingar síns starfsfólks og að stofnunin geti verið samstarfsaðili í rannsóknum. Með skilningi og samstarfsvilja þarf að brúa gjár sem eiga til að myndast milli sérfræðinga í háskólagreinum, reksturs háskóla og sérfræðinga í tölvurekstri.

Einhverjum kann að finnast ófróðlegt að spyrja hvers konar fólk þurfi í tækniþjónustu. Svarið hljóti að vera tæknimenn, tæknifólk. En málið er ekki svo einfalt. Hlutverk og verkefni tæknimanna eru mörg og fjölbreytt. Áherslur, val á lausnum og forgangsröðun í tölvu- og tæknimálum ræðst af starfseminni sem í hlut á. Þess vegna orkar sú skoðun tvímælis að tæknimenn, t.d. kerfisstjórar, eigi helst ekki að gefa venjulegum dauðlegum mönnum færi á sér heldur vera ósnertanlegir í einhvers konar fílabEinsturni. Auðvitað þurfa þeir vinnufrið eins og aðrir, en með því að opna glugga og hlusta eftir því sem fram fer á háskólasvæðinu er líklegra að kerfinu sé vel stjórnað.

Kostnaður við tölvuþjónustu

Reginmisskilningur að það kosti nánast ekkert að geyma upplýsingar í tölvu

Upplýsingasamfélagið umgengst upplýsingar í tölvu. Það er því miður algengur misskilningur að það kosti nánast ekkert að geyma upplýsingar í tölvu og hafa samskipti milli tölva. Reyndin er heldur betur önnur. Tölvurnar sjálfar, rekstur þeirra og þjónusta við þær kosta í samræmi við umfang gagna sem á þeim eru geymd og um þau send: Stækka þarf vél- og hugbúnað fyrir miðlægar tölvur, netbúnað, netlagnir og öryggisafritun. Orkunotkun tölvukerfa vex hröðum skrefum. Kostnaður við orkuöflun er vel þekkt hér á landi og verður sífellt meira hitamál. Umfram allt kostar þó þekking sérfræðinga við uppsetningu tölvukerfa, umsjón og þjónustu við þau. Þess vegna þarf að vanda til verka við að þróa eigin kerfi eða velja kerfi frá öðrum og leggja raunsætt mat á heildarkostnað og ávinning. Síðast en ekki síst er löngu tímabært að líta á fólk við tækniþjónustu í háskólum sem hverja aðra háskólaborgara, búa því aðstæður og gera til þess kröfur samkvæmt því.

FRÉTTIR AF FRÆÐASVIÐUM HÁSKÓLA ÍSLANDS

HÁSKÓLI ÍSLANDS HUGVÍSINDASVIÐ

Kennslunefnd Hugvísindasviðs fundaði reglulega veturinn 2012-2013 og tók til umfjöllunar ýmis kennslumál. Meðal þeirra voru mat á vinnu kennara í fámennnum námskeiðum og vinnuálag á nemendum í námskeiðum. Kennslunefnd lagði fram viðmið um vinnuálagið sem voru samþykkt í sviðsstjórninni sumarið 2012 og fylgdi þeim eftir um haustið með málstofu fyrir

kennara. Á fundum sínum fjallaði nefndin einnig um aðgangspróf á háskólastigi, kennslukannanir á grunn- og framhaldsstigi, ræddi ýmis mál sem tengjast prófum og námsmati (einkunnaviðmið sem nefndin lagði til 2011 eru nú í gildi á sviðinu öllu), auk þess sem nefndin endurskoðaði reglur um lokaritgerðir. Nefndin tók þátt í verkefnavöku sem haldin var í húskynnum Menntavísindasviðs vorið 2013. Nefndin hefur reynst mikilvægur samráðsveitvangur kennslumála á Hugvísindasviði og hún hefur einnig unnið náið með kennslumálanefnd háskólaráðs. Mörg mál eru á döfinni hjá nefndinni og má þar nefna ýmis gæðamál, ekki síst þau sem tengjast

kennslustefnu og sjálfsmati sem deildir sviðsins ganga nú í gegnum ein af annarri. Ritari nefndarinnar er Ásdís Guðmundsdóttir kennslustjóri, en auk hennar eiga sæti í nefndinni Ásta Ingibjartsdóttir, fulltrúi Deildar erlendra tungumála, Helga Þórey Jónsdóttir, fulltrúi nemenda, Hjalti Hugason, fulltrúi Guðfræði- og trúarbragðafræðideildar, Steinunn J. Kristjánsdóttir, fulltrúi Sagnfræði- og heimspekideildar og Sveinn Yngvi Egilsson, fulltrúi Íslensku- og menningardeildar, formaður nefndarinnar.

Sveinn Yngvi Egilsson, formaður kennslunefndar Hugvísindasviðs

Kennslumálalæping 2013 • Elva Björg Einarsdóttir, verkefnastjóri KEMST

Kennslumálalæpingið *Hvernig eflum við saman gæði náms og kennslu?* var haldið í annað sinn í Háskóla Íslands 1. mars síðastliðinn. Málþingið er haldið í samvinnu Stúdentaráðs, Kennslumálanefndar, Kennslumiðstöðvar og gæðastjórnar. Að þessu sinni var ákveðið að beina sjónum að ýmsum nýjungum á sviði kennslu. Sex sérfræðingar voru fengnir til að halda stutt framsöguerindi um ákveðin málefni en þau svo rædd frekar á eftir í málstofum, þar sem nemandi og kennari ræddu sýn sína á málefnið og deildu reynslu sinni.

Hjálmtyr Hafsteinsson, dósent við Iðnaðarverkfræði-, vélaverkfræði- og tölvuverkfræðideild, kynnti opin vefnámskeið fyrir almenning, svokölluð MOOC-námskeið sem eru ný af nálinni en framboð þeirra fer ört vaxandi. Umfjöllun Hjálmtyr

Stefán Þór Helgason nemandi í Viðskiptafræðideild stýrði kennslumálalæpingi 2013.

Myndainnslög vöktu athygli.

má lesa á bls. 20. Fjörugar umræður sköpuðust í málstofunni á eftir, en þar höfðu Sólveig Jakobsdóttir, dósent í Kennaradeild og Stefán Óli Jónsson, sagnfræðinemi framsögu. Sumir þátttakenda gegnu svo langt að líkja MOOC-námskeiðum við „tsunami“ í háskólaumhverfinu og að rétta spurningin að spyrja væri ekki hvort Háskóli Íslands ætti að taka þátt heldur væri ástæða til að velta því fyrir sér hvað gerist ef hann tekur

ekki þátt? Þá var bent á að *Icelandic Online* væri sennilega fyrsta íslenska MOOC-námskeiðið, en því var hleypt af stokkunum árið 2004 og hefur náð töluverðri útbreiðslu um heiminn (120.000 notendur). Í málstofunni var mikið rætt um mikilvægi umræðna í háskólanámi og létu ýmsir í ljós áhyggjur af þeim þætti í skipulagi MOOC-námskeiða. Bent var á að yfirleitt væru umræður vel skipulagðar í MOOC-námskeiðum og þar tækju allir þátt. Því væri aftur á móti ekki endilega að heilsa í stórum fyrirlestrarsölum í staðnámi þar sem reyndin er oft sú að fáir tala en fjöldinn er hljóður.

Eva Laufey Kjarran Hermannsdóttir, nemandi í Viðskiptafræðideild, hafði framsögu um hvað nemendur gætu gert til að stuðla að fjölbreyttum kennsluháttum og bæta gæði náms við Háskóla Íslands. Eva Laufey kynnti þar niðurstöður af kennslumálalæpingi sem kennslunefnd stúdentaráðs hélt í janúar 2012. En þar voru mættir fulltrúar nemenda og kennslumála innan Háskóla Íslands. Niðurstaða þingsins var að ábyrgð nemenda væri gríðarlega mikil og nauðsynleg ef auka á gæði náms. Nemendur þurfa að mæta vel undirbúnir í kennslustundir og sinna náminu 100%. Stuðla þarf að fjölbreyttum kennsluaðferðum og nútíma framsetningu kennsluefnis til að mæta þörfum nemenda og glæða og viðhalda áhuga þeirra. Þá töldu þingfulltrúar mikilvægt að örva nemendur í verkefna- og lausnamiððu námi og ýta undir gagnrýna hugsun. Í málstofunni á eftir héldu þau Auður Tinna Aðalbjarnardóttir, nemi í Lögfræði og Guðmundur Freyr Úlfarsson, prófessor í Umhverfis- og byggingaverkfræðideild, framsögu um efnið. Auður Tinna ræddi m.a. um mentorakerfi þriðja árs nemenda í Lögfræðideild og fræðikvöld nemenda þar sem þeir hittast og ræða fræðin. Guðmundur Freyr sagði nauðsynlegt að nemendur segðu kennurum á hvaða hátt breyta þurfi kennsluháttum. Vandamálið væri að nemendur hefðu engan vettvang til slíkra athugasemda. Leita þarf leiða til að nemendur geti komið með meira afgerandi tillögum en birtast í kennslukönnun og í nefndum sem nemendur eiga sæti í. Nemendahópurinn er margbreytilegur og nemendur stoppa stutt við og því komast mál ekki áfram. Lagt var til að sett væri á laggirnar þing nemenda til að fjalla um kennslu og vinna að vel ígrunduðum tillögum sem koma mætti til deilda. Í málstofunni var bent á nýjar sviðsnefndir nemenda innan fræðasviða sem gætu gert nemendafulltrúum auðveldara fyrir að vinna að málefnum stúdenta í sértækum málum. Þá væri gott að hafa kennslukönnun á miðju misseri til að hægt væri að breyta e-u ef þarf. Hægt er að læra af þeim sem vel gera og nemendur þurfa að axla ábyrgð og koma vel undirbúnir og vera virkir.

Guðrún Geirsdóttir, dósent í Kennaradeild, MVS og deildarstjóri KEMST fjallaði um vendikennslu sem er kennsluaðferð sem nýtur nú talverðra vinsælda. Hún sagði vendikennslu gera aðrar kröfur til nemenda og kennara en þeir eru e.t.v. vanir. Hlutverk kennarans er meira að vera leið-

beinandi en kennari, hann þarf að tileinka sér nýtt verklag við skipulag kennslu varðandi upptökur og skipulag verkefna í kennslustundum—þ.e. hvernig hann ætlar að nýta tímann með nemendum. Nemendur fá einnig „nýtt“ hlutverk, þ.e. þeir þurfa að vera virkir þátttakendur í náminu og bera ábyrgð á eigin námi með því að koma undirbúnir í kennslustundir. Vendikennsla gengur út á að gera námið merkingarbærara fyrir nemendur, gefa þeim tækifæri til að vinna með þekkinguna og öðlast færni í að beita henni. Ásta St. Thoroddsen, dósent við Hjúkrunarfræðideild og Erla Bogadóttir og Katla María Ketilsdóttir 1. árs nemendur í ferðamálafræði höfðu framsögu um vendikennslu í málstofunni. Ásta hefur notast við vendikennslu um nokkurra ára bil og finnst hún gott tæki fyrir kennara til viðbótar við aðrar kennsluaðferðir. Erla og Katla María voru hæstánægðir með vendikennsluna, sögðu að hún létti þeim lífið og stuðlaði að dýpri skilningi á náms-efninu. Vendikennslan gerir kröfu til nemenda um undirbúning fyrir kennslustundir annars geta þeir ekki tekið þátt í þeim. Erla og Katla María fundu verulegan mun á því að vinna sjálfar með námsefnið í kennslustundum, vera virkar og átta sig á því að þekkingin er ekki „þarna úti“ heldur tekur nemandinn sjálfur þátt í að skapa hana.

Hilmar B. Janusson, fræðasviðsforseti Verkfræði- og náttúruvísindasviðs ræddi um námsverkefni í tengslum við atvinnulíf og sagði ekkert fag innan HÍ sem ekki hefði samstarfsflöt við fyrirtæki, enda háskólinn í sjálfu sér stór hluti atvinnulífs í landinu. Tengsl námsverkefna við atvinnulíf má finna á öllum skólastigum t.a.m. í grunn- og meistaranámi í formi heimsóknna í fyrirtæki, heimsóknir gestafyrirlesara og lokaverkefna, og svo sem doktorsverkefni. Mikilvægt er að bæði nemendur og fyrirtæki séu jákvæð gagnvart: Nemendur gagnvart vinnu og fyrirtæki gagnvart námi, ef hlutirnir eiga að ganga upp. Velja þarf fyrirtæki til samstarfs sem vilja vera lærdómsfyrirtæki (*learning organisation*). Hilmar sér fyrir sér doktorsnám í fyrirtækjum; Að háskólar læri af fyrirtækjum s.s. verkefnastjórn og ferla og ferlavæðingu; Lengri tíma samstarf sömu nemenda sem vinna hjá sömu fyrirtækjunum; Og stofnun fyrirtækja nemenda og kennara. Hvað fyrirtækin varðar segist Hilmar sjá fyrir sér að þau kynnist samkeppni; Byggi upp fagþekkingu; Kynnist þörfum og störfum á markaði; Og fái nýja sýn á starfsemi sína í gegnum nemendur og leiðbeinendur. Það voru þau Jón Atli Hermannsson, MA í markaðsfræði og alþjóðaviðskiptum og Margrét Sigrún Sigurðardóttir, lektor við Viðskiptafræðideild sem höfðu framsögu um námsverkefni í tengslum við atvinnulíf í málstofunni. Líflegar umræður sköpuðust og voru þátttakendur á einu máli um mikilvægi námsverkefna af þessu tagi og sáu ýmis ónýtt tækifæri í þeim efnum, t.a.m. í hugvísindum. Mikilvægt er að háskólinn hafi utanumhald um slík verkefni og að fundinn verði flötur á því að nemendur í grunnnámi takist á við verkefni tengd atvinnulífinu og þ.m.t. rannsóknarnámi. Áhersla þarf að vera á að hefja rannsóknatengingu grunnnáms á öllum sviðum og hugsa

út fyrir kassann. Hér er kennarinn í aðalhlutverki gagnvart fyrirtækjum og nemendum— sem hvorir um sig þurfa að finna hvata til að fara í samstarf.

Ingjaldur Hannibalsson, prófessor við Viðskiptafræðideild, fjallaði um raunhæf verkefni og dæmisögur, sem hann segir ekki nýjar af nálinni heldur eigi þær rætur í sókratískri aðferð frá því um 400 f.Kr. Aðferðin byggist á því að nemendur eru spurðir spurninga þar til rétt lausn er fengin og fá aðstoð

Fjöldmennir var á kennslumálþingi

kennara við það. Svörin eru þó alltaf nemendanna—þeir eru virkir í lærdómsferlinu, aðstoða aðra við að læra og læra af öðrum. Aðferðin hentar svo að segja öllum fræðasviðum og þjálfar margvíslega þætti samtímis: Greingarhæfni, ákvörðunartökuhæfni, getu til að hagnýta fræðin, munnlega tjáningu, tímastjórnun, samskipta- og félagslega hæfni, sköpunarhæfni og rithæfni. Ingjaldur segir það sama eiga við um óperur og dæmisögur, margar eru til kallaðar en fáar eru útvaldar. Hann segist eingöngu nota klassískar dæmisögur sem hafa fengið góða umsögn í sinni kennslu. Í málstofunni á eftir höfðu Elmar Hallgríms Hallgrímsson, lögfræðingur og lektor í Viðskiptafræðideild og Sigurður Örn Ragnarsson, nemandi í lðnaðarverkfræði-, vélaverkfræði- og tölvuverkfræðideild framsögu um dæmisögur. Þar fengu þátttakendur tækifæri til

að kynnast kennsluaðferðinni og var almenn ánægja með hana og hin mesta skemmtun.

Silja Bára Ómarsdóttir, aðjúnt í Stjórn málafræðideild, ræddi hvort facebook væri truflun eða tækifæri í kennslu? Silja Bára hefur notað facebook í kennslu sl. tvö ár og lítur á það sem hluta af því að skapa samkennd með nemendum og deild, því að það að tilheyra hópi er besta forvörnin gegn brottfalli. Hún segist benda nemendum skýrt á það að facebook sé umræðuvettvangur nemenda og kennara og staður til að deila efni. Facebook er viðbót við námskeiðið en ekki námskeiðið sjálft. Silja Bára segist meðvituð um valdastöðu nemenda og kennara og sér facebook sem leið til að breyta henni. Á þessum vettvangi tengja nemendur námið við daglegt líf sitt og eru sífellt minnt á það—lífa og hræst í því. Silju Báru finnst hún betur hlúa að nemendum með þessum hætti, lærir nöfnin þeirra fljótt og tengist þeim. Nemendur í dag eru fæddir netverjar og Silja Bára segist einfaldlega vilja nýta sér þá hæfni þeirra til að nálgast námið. Hún er ánægð með hvernig til hefur tekist og nemendur eiga auðveldara með að tjá sig um efnið, upplifa nánari tengsl við aðra nemendur og kennara, þekkja hópinn (1. árs námskeið), hlakka til þess að mæta í kennslustundir, lesa frekar fyrir kennslustundir og tengja námsefni við eigin reynslu. Á málstofunni á eftir ræddu þeir Sigurður J. Grétarsson, prófessor í Sálfræðideild og Gunnar Sturla Ágústson nemandi í stjórn málafræði, um kynni sín af upplýsingatækni í kennslu og þá sérstaklega facebook. Gunnar sagði miklu máli skipta að kennari stofni facebook-hópin ef hann er því meðmæltur, því að þá gilda aðrar samskiptareglur innan hópsins og kennarinn er óumdeildur umsjónamaður hans. Hópur sem stofnaður er af nemendum nýtist ekki á sama hátt og getur haft neikvæðar afleiðingar í för með sér. Sigurður sagðist ekki vilja stökkva á allar nýjungar strax, heldur leyfa þeim að sanna sig. Eðlilegt sé aftur á móti að nýta sér tækni sem nemendur þekktu til og kostaði lítið, til að auka fjölbreytni. Málstofan var almennt hlynnt kennara-stýrðri facebook-notkun eins og Silja Bára kynnti, en taldi að slík umræða gæti ekki orðið á Moodle eða Uglu.

Myndinnslög voru fyrir og eftir framsöguerindi. Þar voru nemendur háskólans inntir eftir því hvort fjölbreyttir kennsluhættir væru við skólann og ef ekki hvernig mætti breyta því? Svörin voru eins misjöfn og þau voru mörg, einum sýndist vel að verki staðið á meðan öðrum fannst mega auka fjölbreytnina. Myndainnslögin voru lærdómsríkt samtal við nemendur á öllum fræðasviðum skólans sem nýtist vel inn í vinnu og umræðu um fjölbreytta kennsluhætti.

Góð þátttaka var á kennslumálaþingi. Upptaka af þinginu er á heimasíðu Kennslumiðstöðvar með táknmálstúlkun: www.kemst.hi.is. Myndir með greininni eru úr myndasafni Háskóla Íslands.

Nemendur og kennarar ræða hvernig nemendur geta stuðlað að fjölbreyttari kennsluháttum og bættu námi.

Sigurður J. Grétarsson og Silja Bára Ómarsdóttir ræddu um facebook í kennslu.

Frá málstofu um dæmisögur í kennslu.

Nemendur í ferðamálafræði eru ánægðir með vendikennslu.

Ritun í námi: Flett í nýjum bókum Kennslumiðstöðvar

• Guðrún Geirsdóttir deildarstjóri KEMST og dósent á MVS

Í Kennslumiðstöð er að finna lítið safn handbóka um kennslufræði sem starfsmenn Háskóla Íslands eru hvattir til að nýta sér. Nokkrar bækur bætast í safnið árlega og í vor bættist í safnið bók John C. Bean (2011) *Engaging Ideas: The professor's guide to integrating writing, critical thinking and active learning in the classroom*. Höfundurinn er prófessor í ensku við háskólann í Seattle og er þetta önnur og endurbætt útgáfa bókarinnar.

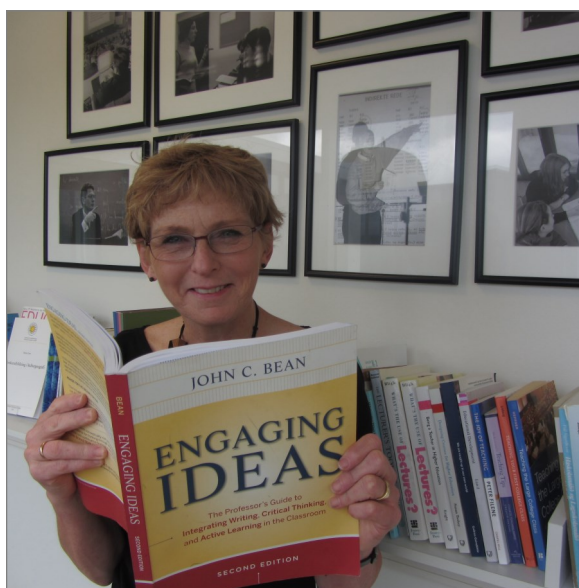
Hugmyndafræðin að baki bókarinnar er sótt í tvo meginstrauma sem finna má innan háskólakennslufræða í Bandaríkjunum. Annar þeirra er s.k. ritun þvert á námsgreinar (*writing-across-the-curriculum*) þar sem markmiðið er fyrst og fremst að nýta ýmsar tegundir ritunar eða skrifa til náms þ.e. til að efla dýpri skilning nemenda á viðfangsefninu. Hin stefnan gengur undir nafninu ritun innan námsgreina (*writing-in-the-disciplines*) þar sem áherslan er á að nýta ritun til að aðstoða nemendur við að ná tökum á ritunarhefðum og venjum innan sinna greina. Ritun er þannig nýtt til að leiða nemendur inn í fræðigreinar og kenna þeim að hugsa og skrifa t.a.m. eins og eðlisfræðingur eða bókmenntafræðingur.

Markmiðið með bókinni er að fá kennara til að gera ritun hærra undir höfði í námskeiðum sínum. Bean telur að þannig megi efla bæði gagnrýna hugsun nemenda og auka virkni þeirra í námi. Í bókinni bendir hann á leiðir sem gera ritun bæði gagnlega fyrir nám nemenda og yfirstíganlega fyrir kennara, því hann segir allt of algengt að háskólakennarar setji samasammerki á milli aukinnar áherslu á ritun í námi og kennslu og aukna vinnu fyrir kennara í yfirferð og endurgjöf á ritgerðir.

Ben telur mikilvægt að gera ritunarferlið að hluta af lokaeinkunn nemenda

og þar með námsferli og bendir á leiðir til að aðstoða nemendur við ritun og veita þeim endurgjöf. Í bókinni eru settar fram fjölmargar leiðir til ritunar og dæmi gefin úr ólíkum námsgreinum.

Hér koma þrjú dæmi úr 7. kafla bókarinnar sem fjallar um könnunarritun (*exploratory writing*) sem vísar til ritunar sem yfirleitt er óformleg, persónuleg og ekki til einkunnna. Markmið slíkrar ritunar er fyrst og fremst að efla gagnrýna hugsun nemenda og gefa þeim tækifæri til að orða hugsun sína.

Ritun í upphafi kennslustundar til að kafa ofan í námsefnið. Í upphafi kennslustundar leggur kennari fyrir spurningu til að rifja upp námsefni eða vekja áhuga á því sem koma skal. Spurningin getur verið opin: *Hvað fannst þér merkilegast í lesefni kennslustundarinnar?* Eða lokaðari: *Hvað er átt við þegar sagt er að skólar séu skilvirkir?* Í lok ritunar getur kennari beðið um eitt eða tvö dæmi frá nemendahópnum eða fengið úrtak af svörum nemenda til að skoða eftir kennslustundina. Á sama hátt getur kennari lagt fyrir verkefni í lok kennslustundar þar sem spurt er: 1) *Hvað fannst þér þú helst læra í dag?* 2) *Hvaða spurningar eru þér helst í huga í lok kennslustundarinnar?* (bls. 132).

Dagbókarskrif af öllu tagi eru býsna algeng í háskólakennslu. Markmið þeirra er fyrst og fremst að aðstoða nemendur við að hugsa um viðfangefni náms svo og að skrá vitsmunalega leið þeirra í gegnum námið. Hægt er að stýra dagbókarskrifum á ýmsa hátt. Fyrirmæli kennara geta verið allt frá því að vera mjög opin þar sem nemendum er í sjálfsvald sett hvað þeir skrifa um og hvernig, yfir í skýr og stýrandi fyrirmæli frá kennara. T.a.m. getur kennari beðið nemendur sína um að fylgjast með um-

ræðu um viðfangsefni námskeiðs í dagblöðum, fréttaveitum og á neti og gera samnemendum grein fyrir niðurstöðum sínum. Markmiðið er að vekja áhuga nemenda á náms-efninu, aðstoða nemendur við að tengja það almennri umfjöllun og gefa þeim kost á að ræða þau tengsl á fagmáli (bls. 135-136).

Skapandi ritun má nota til að efla skilning nemenda á viðfangsefni á skapandi máta. T.d. má biðja nemendur um að skrifa ímyndað samtal milli þekktra einstaklinga innan fræðagreina sem aðhyllast ólíkar skoðanir (Kant og Mill ræða saman um notkun pyntinga til að fyrirbyggja hryðjuverk) (bls. 136). Slík verkefni geta verið góð hópverkefni.

Verkefni þar sem nemendur fást við myndlíkingar eða myndhverfinar geta skapað áhugaverða nálgun á viðfangsefnið. Ég hef t.d. oft fengið umræðu á flug með því að spyrja nemendur í kennslufræði þessarar spurningar: *Hvað er líkt með háskóla og þvottavél?*

Heimild:

Bean, J. C. (2011). *Engaging Ideas: The professor's guide to integrating writing, critical thinking and active learning in the classroom*. San Francisco: Jossey-Bass.

HÁSKÓLI ÍSLANDS

Kennslumiðstöð Háskóla Íslands

Útgefandi: Kennslumiðstöð HÍ

Ritstjórn, umbrot og ábyrgð: Elva Björg Einarsdóttir

Ljósmynd á forsíðu: Pálmi Jóhannesson (Tveir nemendur í frönskutíma í Aðalbyggingu, veturinn 1969-1970).

Forsíða: Kristbjörg Olsen